

E-SĄDY PO POLSKU

BADANIE I RANKING STRON INTERNETOWYCH
SĄDÓW OKRĘGOWYCH, APELACYJNYCH
I WOJEWÓDZKICH SĄDÓW ADMINISTRACYJNYCH

Warszawa, marzec 2008

Autorzy:

Dawid Sześciło (Helsińska Fundacja Praw Człowieka)

Maciej Lipiec (Komitywa.com)

Eryk Orłowski (Komitywa.com)

Konsultacja merytoryczna:

Jarosław Bełdowski, LL.M. (Forum Obywatelskiego Rozwoju)

Dr Adam Bodnar (Helsińska Fundacja Praw Człowieka)

Łukasz Bojarski (Helsińska Fundacja Praw Człowieka)

opracowanie graficzne i skład: *manfolio*

Warszawa, marzec 2008

www.for.org.pl

www.hfhr.org.pl

www.komitywa.com

Sponsor strategiczny FOR

Przedmiotem badania zostały objęte serwisy internetowe sądów według stanu na dzień 1 marca 2008 r.

1. Krótkie podsumowanie	4
2. Wprowadzenie – Po co Temidzie Internet?	5
3. Strony internetowe polskich sądów – prawo i praktyka	7
4. Ranking stron internetowych sądów	9
4.1. Tabela rankingowa	9
4.2. Opis kryteriów 1-3 oraz obserwacje z technicznej analizy poszczególnych stron	11
4.2.1 Kompozycja graficzna strony (przejrzystość i oprawa graficzna)	12
4.2.2 Łatwość nawigacji (menu i struktura serwisu)	13
4.2.3 Dostępność (accessibility)	15
4.2.4 Inne obserwacje	17
4.3. Opis kryteriów 4-6 i obserwacje z merytorycznej analizy poszczególnych stron	18
4.3.1 Użyteczność dla klientów sądu	18
4.3.2 Znaczenie strony internetowej jako narzędzia promocji sądu i wymiaru sprawiedliwości oraz edukacji prawnej	19
4.3.3 Jakość strony podmiotowej BIP	20
4.3.4 Obserwacje i wnioski	20
5. W poszukiwaniu dobrych praktyk	24
6. Propozycje zmian	25
6.1. Utworzenie jednego portalu internetowego sądów	26
6.2. Odejście od modelu „podwójnego oblicza” internetowego sądów	27
6.3. Ujednolicenie treści publikowanych informacji	27
6.4. Ułatwianie poszukiwania pomocy prawnej	28
6.5. Więcej informacji na zewnątrz	28

1. Krótkie podsumowanie

Rozwój społeczeństwa informacyjnego i poszerzanie zastosowania technologii informacyjnych w działaniach administracji stwarzają nowe możliwości i ścieżki komunikacji państwa z obywatelem. Jednak jak pokazują np. badania „Diagnoza Społeczna 2007”¹ problemem w Polsce pozostaje niski poziom wykorzystania nowoczesnych technologii komunikacyjnych do kontaktów z organami administracji oraz do załatwiania przez obywateli spraw urzędowych.

Jedną z przyczyn takiego stanu jest niska jakość serwisów internetowych prowadzonych przez podmioty publiczne. Dotyczy to również organów wymiaru sprawiedliwości. Tkwi w nich niewykorzystywany potencjał poszerzania dostępu do wymiaru sprawiedliwości, przybliżania do niego obywateli, zwiększania ich świadomości i kultury prawnej oraz rozpowszechniania wiedzy o prawie.

Ocena obecnego stanu i przygotowany ranking stron sądów okręgowych, apelacyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych, prowadzą do następujących obserwacji:

- W Polsce funkcjonuje model niemal pełnej swobody sądów w tworzeniu i zarządzaniu serwisami internetowymi – brak jest jednego portalu wymiaru sprawiedliwości. Co więcej, zdecydowana większość sądów prowadzi dwa, w zasadzie, autonomiczne serwisy internetowe. Pierwszym jest oficjalny, własny serwis internetowy danego sądu, drugim – strona podmiotowa Biuletynu Informacji Publicznej;
- Trudno mówić, że serwisy sądów są użytecznym narzędziem dla obywatela poszukującego informacji czy pomocy prawnej, choć przez większość serwisów może on dotrzeć do wzorów podstawowych formularzy i pism używanych w postępowaniu cywilnym. Problem jednak w tym, że w wielu przypadkach nie zamieszcza się ich bezpośrednio w serwisach, a jedynie podaje się link do odpowiedniej strony Ministerstwa Sprawiedliwości. Podobnie, w większości serwisów dostępne są informacje na temat kosztów sądowych, ale nie zawsze podane są one w przyjaznej formie, a ograniczają się do zacytowania treści ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.
- Opornie przebiega wprowadzanie innowacji takich jak „internetowa wokanda”. Przykładowo, zaledwie 2 spośród 11 sądów apelacyjnych posiada w swoim serwisie tę funkcjonalność. Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku sądów okręgowych. Szwankuje także informowanie o wydarzeniach z życia sądu czy głośniejszych sprawach na wokandzie, co sprawia, że serwisy są mało atrakcyjne i użyteczne nie tylko dla obywateli, ale także dla mediów.
- Pod względem technicznym i graficznym, serwisy większości sądów przypominają polski Internet sprzed kilku, a nawet kilkunastu lat. Wiele do życzenia pozostawiają szablony graficzne stron (fatalny dobór kolorów, animowane elementy graficzne, archaiczna technologia ramek), niski poziom dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz brak istotnych funkcjonalności. Przykładowo, mniej niż połowa analizowanych serwisów sądowych (46%, czyli 33 z 72 stron) umożliwi internautom skorzystanie z wyszukiwarki. Z drugiej strony, pojawiają się niekiedy informacje mało przydatne dla użytkowników serwisów, np. prognoza pogody.

Wnioski powyższe oraz przegląd rozwiązań funkcjonujących w innych państwach pozwalają na sformułowanie szeregu istotnych rekomendacji:

- Docelowo konieczne jest utworzenie jednego portalu internetowego polskiego wymiaru sprawiedliwości z centralnie zarządzaną podstawową treścią oraz serwisami poszczególnych sądów funkcjonującymi jako podstrony portalu – taki model funkcjonuje już m.in. w krajach skandynawskich, Wielkiej Brytanii, a także w Czechach i Rumunii;

- Pilnie należy odejść od modelu podwójnych serwisów internetowych większości sądów: jednoczesnego funkcjonowania stron oficjalnych oraz stron podmiotowych BIP – rodzi to nie tylko niepotrzebne koszty, ale i dezorientuje użytkowników;
- Zanim możliwe stanie się utworzenie jednego portalu wymiaru sprawiedliwości, konieczne jest ujednoczenie części treści publikowanych na samodzielnie zarządzanych stronach WWW sądów, aby zapewnić ich wiarygodność i aktualność. Ministerstwo Sprawiedliwości powinno także wydać wytyczne co do treści stron i ich obowiązkowych elementów.
- Uczynienie z serwisów internetowych sądów centrum informacji prawnej dla obywatela – zamieszczanie wiarygodnych i przejrzystych informacji na temat kosztów sądowych, wzorów pism oraz danych kontaktowych do organizacji pozarządowych udzielających nieodpłatnej pomocy prawnej.
- Zwiększenie przejrzystości funkcjonowania sądów oraz wprowadzenie polityki informacyjnej poprzez publikowanie bieżących aktualności z życia sądu, poprawę współpracy z mediami, publikowanie pełnej listy sędziów orzekających w danym sądzie oraz szczegółowych statystyk ilustrujących pracę sądu (liczba rozpoznanych spraw, występujące zaległości).

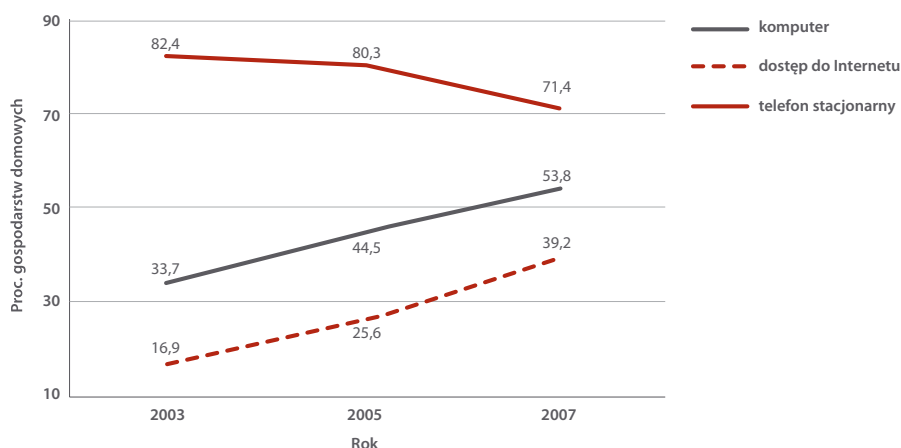
2. Wprowadzenie – po co Temidzie Internet?

Od kilku tygodni wiele uwagi poświęca się koncepcji utworzenia e-sądów oraz e-dostępu do informacji o stanie spraw sądowych

Problemy związane z informatyzacją państwa i budową społeczeństwa informacyjnego w ostatnim czasie regularnie przebijają się do publicznej debaty. Dyskusja nie omija również kwestii informatyzacji wymiaru sprawiedliwości. Od kilku tygodni wiele uwagi poświęca się koncepcji utworzenia e-sądów, które mniej skomplikowane sprawy cywilne mają rozstrzygać w tzw. „elektronicznym postępowaniu upominawczym”, bez rozprawy, w oparciu o pozwy nadsyłane drogą elektroniczną². Inną istotną zapowiedzią jest uruchomienie do końca 2008 roku w niektórych sądach całodobowego e-dostępu do informacji o stanie toczących się przed nimi spraw³.

Nie ma wątpliwości, że wymiar sprawiedliwości, podobnie jak inne obszary działalności państwa, będzie poddawany coraz większym wpływom nowoczesnych technologii informacyjnych. Procesowi temu sprzyja rosnąca liczba Polaków korzystających z Internetu i innych technologii komunikacyjnych:

Schemat 1. Wyposażenie gospodarstw domowych w technologie informacyjne w latach 2003-2007 i jego zmiany

Źródło: Rada Monitoringu Społecznego, *Diagnoza społeczna 2007*, Warszawa 2007, s. 274.

2 Szerzej zob. w rozdziale czwartym tego raportu.

3 Niedzielska-Jakubczyk, *E-dostęp do akt zlikwiduje kolejki w sekretariatach*, „Gazeta Prawna” z 9 listopada 2007 r.

Coraz więcej użytkowników Internetu korzysta z informacji zamieszczanych na stronach instytucji publicznych

Pozytywne zmiany dotyczą nie tylko ogólnej liczby użytkowników sieci, ale także, co z punktu widzenia tego raportu najistotniejsze, poziomu wykorzystywania Internetu przez obywateli do kontaktów z instytucjami publicznymi. Jak oceniają autorzy „Diagnozy społecznej 2007”: „(...) coraz więcej użytkowników Internetu korzysta z informacji zamieszczanych na stronach instytucji publicznych. W 2005 r. uzyskiwanie informacji z takich stron deklarowała połowa internautów, a obecnie (tj. w 2007 r.) jest to 57 proc. użytkowników. Znacząco większy jest również odsetek osób, które deklarują pobieranie lub wypełnianie formularzy urzędowych przez Internet.⁴” Z drugiej jednak strony, autorzy „Diagnozy społecznej 2007” przywołują wyniki badań Eurostatu i firmy CapGemini wskazujące na niską dostępność w naszym kraju usług publicznych przez Internet.

Konwencja ONZ z 30 marca 2007 r. zawiera szczególne wymogi dotyczące dostosowania serwisów internetowych instytucji publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych

Podstawowym zadaniem raportu jest zbadanie, na ile serwisy internetowe polskich sądów sprzyjają rozwijaniu tej formy komunikacji między obywatelami a wymiarem sprawiedliwości. Innymi słowy, czy w obliczu rosnącego zainteresowania obywateli korzystaniem ze stron WWW instytucji publicznych, serwisy internetowe prowadzone przez sądy okręgowe, apelacyjne oraz wojewódzkie sądy administracyjne oferują produkt wartościowy, użyteczny dla obywatela i godny jego zaufania? Jest to o tyle ważne, że wymiar sprawiedliwości, także poprzez komunikację z obywatelami za pomocą Internetu, z mocy przepisów Konstytucji RP i prawa międzynarodowego, pełni kluczową rolę dla zapewnienia ochrony praw i wolności człowieka. Wynika to m.in. z art. 45 Konstytucji RP gwarantującego prawo do sądu, a pośrednio także z art. 2 ustawy zasadniczej, który kształtuje zasadę zaufania obywateli do państwa i jego organów. W kontekście międzynarodowym warto wspomnieć np. o zobowiązaniach, jakie w odniesieniu do serwisów internetowych instytucji publicznych, w tym wymiaru sprawiedliwości, kształtuje Konwencja ONZ w sprawie Praw Osób Żyjących z Niepełnosprawnością z 30 marca 2007 r. Gwarantuje ona m.in. skuteczne prawo do informacji, zobowiązując sygnatariuszy do zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do informacji przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w formie i technologii przystosowanej do różnych rodzajów niepełnosprawności, bez dodatkowych kosztów i w sposób terminowy.

Główną treścią raportu jest analiza, w oparciu o precyzyjnie określone kryteria, 72 stron internetowych:

- 11 stron internetowych sądów apelacyjnych;
- 45 stron internetowych sądów okręgowych;
- 16 stron internetowych wojewódzkich sądów administracyjnych.

Raport nie jest jednak skoncentrowany wyłącznie na badaniu stanu obecnego, ale formułuje konkretne rekomendacje i propozycje zmian. Są one oparte na wnioskach z badania poszczególnych stron polskich sądów, analizie prawnej regulacji ich funkcjonowania oraz wskazaniu dobrych praktyk stosowanych w serwisach internetowych sądów w innych państwach.

Przeprowadzone badanie nie objęło analizy stron internetowych sądów rejonowych, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego

Przeprowadzone badanie nie objęło analizy stron internetowych sądów rejonowych. Wynika to z kilku powodów. Po pierwsze, istotna część z nich nie posiada własnego serwisu internetowego. Po drugie, liczna grupa funkcjonuje w obrębie serwisów sądów okręgowych. Po trzecie, wynika to z szerszego założenia raportu, jakim jest spopularyzowanie tezy, iż nie powinny istnieć w pełni niezależne i samodzielne serwisy internetowe każdego sądu w Polsce, lecz docelowo jeden portal dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Badaniem nie zostały objęte również strony internetowe Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego. Wynika to z kilku

4 D. Batorski, *Uwarunkowania i konsekwencje korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*, [w:] Rada Monitoringu Społecznego, *Diagnoza społeczna 2007*, Warszawa 2007, s. 294

powodów. Po pierwsze, odmienne są zadania tych sądów i trybunałów oraz specyfika ich działania. Co za tym idzie, ich badanie winno się opierać na zasadniczo zmodyfikowanych kryteriach. Po drugie, inny jest krąg użytkowników stron internetowych wymienionych sądów i trybunałów. Tworzą go głównie profesjonalści – osoby zajmujące się praktyką prawniczą lub nauką prawa. Dużo rzadziej są to tzw. „przeciętni obywatele” poszukujący podstawowej wiedzy na temat wymiaru sprawiedliwości czy zasad postępowania sądowych.

Analizie serwisów internetowych SN, TK, TS i NSA zostanie jednak poświęcone odrębne opracowanie.

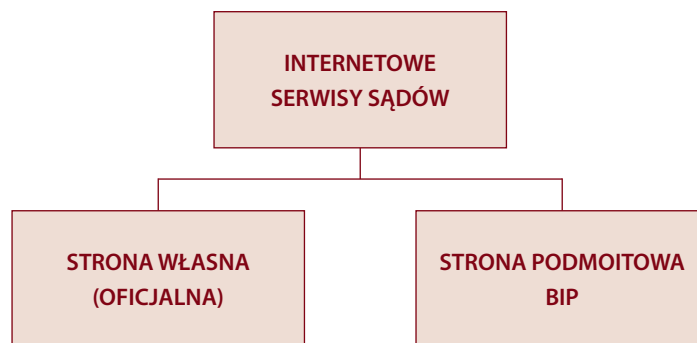
3. Strony internetowe polskich sądów – prawo i praktyka

Podwójna tożsamość

Okazuje się, że niemal każdy z badanych sądów dwa, w zasadzie autonomiczne, serwisy internetowe

Już pierwszy „rzut oka” na strony internetowe poszczególnych polskich sądów może zaskoczyć. Okazuje się bowiem, że większość z nich prowadzi ...dwa, w zasadzie autonomiczne, serwisy internetowe. Pierwszym jest oficjalny, własny serwis internetowy danego sądu, drugim – strona podmiotowa Biuletynu Informacji Publicznej.

Schemat 2. Struktura stron internetowych polskich sądów

Źródło: Opracowanie własne

Powiązania między oboma serwisami ograniczają się do zamieszczenia na stronie własnej odnośnika do serwisu BIP i vice versa

Powiązania między oboma serwisami sprowadzają się właściwie do zamieszczenia na stronie oficjalnej odnośnika do serwisu BIP i *vice versa*. Jeśli chodzi o zawartość merytoryczną obu stron, regułą jest, iż strony oficjalne oferują szerszą paletę informacji, choć w pewnym zakresie są one powielane w obu serwisach. Strony oficjalne mają także bardziej rozbudowaną graficzną szatę serwisu.

Pomijając na razie ocenę powyższego stanu, odpowiedzieć należy na szereg istotnych pytań:

- Jakie są podstawy prawne równoległego funkcjonowania serwisów oficjalnych oraz stron podmiotowych BIP?
- Jakie wymogi kształtują przepisy prawa w odniesieniu do treści obu typów serwisów?
- Czy istnieje prawna możliwość prowadzenia przez sądy wyłącznie jednego, oficjalnego serwisu internetowego?

Strony internetowe sądów nie działają w prawnej próżni

Obowiązek tworzenia stron BIP wynika z ustawy o dostępie do informacji publicznej

Prawo dopuszcza jednoczesne funkcjonowanie BIP-u i strony własnej

Podstawy prawne funkcjonowania stron internetowych sądów

Strony internetowe sądów nie działają w prawnej próżni. Art. 7 Konstytucji RP stanowi, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Zasada ta niewątpliwie dotyczy także sądów, których wszelkie przejawy aktywności również podlegają zasadzie legalizmu.

Określenie precyzyjnej podstawy prawnej funkcjonowania serwisów internetowych sądów nie nastręcza trudności w odniesieniu do stron podmiotowych BIP. Istnienie BIP-u ma swoje źródło już w art. 61 Konstytucji RP odnoszącym się do dostępu do informacji publicznej⁵:

Artykuł ten stanowił podstawę do uchwalenia Ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej⁶. Ustawa ta określiła nie tylko przedmiotowy i podmiotowy zakres informacji podlegających ujawnieniu, ale również przewidziała tryby udostępniania informacji publicznych. Jako tryb podstawowy przyjęto ogłaszania informacji publicznych, w tym dokumentów urzędowych, w Biuletynie Informacji Publicznej (art. 7 ust. 1 pkt. 1 ustawy).

Ustawa upoważniła jednocześnie ministra właściwego w sprawach informatyzacji (obecnie jest to Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji) do wydania rozporządzenia precyzującego zasady funkcjonowania zarówno strony głównej BIP, jak i stron podmiotowych BIP. Do stycznia 2007 r. obowiązywało Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 maja 2002 r. w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej⁷. 22 stycznia 2007 r. weszło w życie nowe Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 stycznia 2007 r. w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej⁸.

Nie wdając się w analizę całokształtu regulacji dotyczącej BIP, warto skupić się na dwóch kwestiach: wymogach co do zawartości stron podmiotowych BIP oraz relacji stron podmiotowych BIP prowadzonych w oparciu o przepisy rozporządzenia do stron oficjalnych.

Pierwsze zagadnienie rozstrzyga § 11 ust. 1 rozporządzenia, zgodnie z którym, strona podmiotowa BIP zawiera szereg obowiązkowych elementów⁹. Ponadto, jak stanowi § 11 ust. 2 rozporządzenia, strona podmiotowa BIP nie może zawierać reklam.

Problemu współegzystowania stron podmiotowych BIP i własnych serwisów poszczególnych instytucji publicznych dotyka § 9 ust. 2 rozporządzenia. W myśl tego przepisu, jeśli podmiot zobowiązany do prowadzenia BIP-u posiada własną stronę WWW, a stroną podmiotową BIP utworzoną przez ten podmiot wydziela się z tej strony, na stronie głównej WWW nale-

5 Artykuł 61 Konstytucji RP

1. Obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa.

2. Prawo do uzyskiwania informacji obejmuje dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu.

3. Ograniczenie prawa, o którym mowa w ust. 1 i 2, może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa.

4. Tryb udzielania informacji, o których mowa w ust. 1 i 2, określają ustawy, a w odniesieniu do Sejmu i Senatu ich regulaminy.

6 Dz.U. z 2001 r., Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.

7 Dz.U. z 2002 r., Nr 67, poz. 619.

8 Dz.U. z 2007 r., Nr 10, poz. 68.

9 1) logo (znak graficzny) BIP, umieszczone w górnej części strony;

2) adres redakcji strony podmiotowej BIP;

3) imię i nazwisko, numer telefonu, numer telefaksu i adres poczty elektronicznej co najmniej jednej z osób redagujących stronę podmiotową BIP;

4) instrukcję korzystania z strony podmiotowej BIP;

5) menu przedmiotowe umożliwiające odnalezienie: a) informacji publicznych, o którym mowa w art. 8 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy, b) innych informacji publicznych, o którym mowa w art. 8 ust. 3 zdanie drugie ustawy, a w szczególności takich, których publikacja leży w interesie publicznym, zaspokaja potrzeby obywateli i ich wspólnot, wspiera rozwój społeczeństwa obywatelskiego lub przyczynia się do polepszenia działalności podmiotu udostępniającego informacje, c) informacji publicznych przeznaczonych do publikacji w BIP na podstawie przepisów odrębnych;

6) moduł wyszukujący.

ży umieścić link zawierający logo BIP, umożliwiając bezpośrednio dostęp do podmiotowej strony BIP. Z § 9 ust. 3 wynika natomiast, że strona WWW podmiotu może być jednocześnie stroną podmiotową BIP, o ile spełnia wszystkie wymogi ustawy i rozporządzenia.

Jak wynika z powyższego, rozporządzenie uwzględnia równoległe funkcjonowanie własnej strony internetowej danego podmiotu, autonomicznej względem strony BIP. W tym miejscu, pojawia się jednak pytanie o szczególną podstawę prawną prowadzenia przez organy władzy publicznej serwisów internetowych innych niż BIP. Pytanie to, jak się wydaje, pozostaje bez odpowiedzi. Trudno bowiem wskazać równie precyzyjną, jak w przypadku BIP-u, regulację odnoszącą się do serwisów własnych organów władzy publicznej. Nie przesądza to jeszcze o bezprawnym funkcjonowaniu oficjalnych stron internetowych instytucji publicznych. Pozwala jednak na interesującą uwagę, że obok precyzyjnie uregulowanego, liczącego ok. 8 tys. serwisów internetowych¹⁰, „świata BIP-u”, funkcjonuje wykształcona w praktyce działości i luźno związana prawem sfera oficjalnych (własnych) stron WWW poszczególnych podmiotów.

W przypadku stron internetowych sądów zjawisko to jest powszechne. **Tylko 1/4 badanych sądów prowadzi wyłącznie stronę podmiotową BIP.** W przypadku pozostałych sądów, utrzymywana jest formuła „podwójnej tożsamości”: BIP i strona oficjalna.

Autorzy raportu przedmiotem badania oraz rankingu uczynili strony oficjalne poszczególnych sądów okręgowych, apelacyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych. Nie oznacza to jednak, że strony podmiotowe BIP zostały całkowicie pominięte przy ocenie. Ich merytoryczna jakość, w szczególności zgodność z wymogami przewidzianymi w rozporządzeniu w sprawie BIP, została potraktowana jako jeden z elementów wpływających na ogólną ocenę.

Trudno wskazać jasną podstawę prawną dla funkcjonowania serwisów własnych organów władzy publicznej

Tylko 1/4 badanych sądów prowadzi wyłącznie stronę podmiotową BIP

4. Ranking stron internetowych sądów

4.1. Tabela rankingowa

Sądy Apelacyjne		kompozycja graficzna	łatwość nawigacji	dostępność	użyteczność	znaczenie dla budowy wizerunku	BIP	Σ
maksymalna liczba punktów		10	10	10	10	10	10	60
1	Sąd Apelacyjny w Lublinie lublin.sa.gov.pl	8	8	9	7	7	6	45
2	Sąd Apelacyjny w Poznaniu poznan.sa.gov.pl	10	8	6	6	6	7	43
3	Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wroclaw.sa.gov.pl	10	8	5	8	7	4	42
4	Sąd Apelacyjny w Gdańsku gdansk.sa.gov.pl	8	7	7	7	6	4	39
5	Sąd Apelacyjny w Białymstoku bialystok.sa.gov.pl	6	8	3	5	5	4	31
6	Sąd Apelacyjny w Szczecinie szczecin.sa.gov.pl	8	4	3	6	5	5	31
7	Sąd Apelacyjny w Katowicach katowice.sa.gov.pl	6	4	4	5	7	3	29
8	Sąd Apelacyjny w Krakowie krakow.sa.gov.pl	4	6	3	3	5	2	23
9	Sąd Apelacyjny w Rzeszowie rzeszow.sa.gov.pl	6	6	2	4	2	2	22
10	Sąd Apelacyjny w Warszawie waw.sa.gov.pl	8	4	3	3	3	1	22
11	Sąd Apelacyjny w Łodzi www.lodz.sa.gov.pl	2	2	7	2	1	0	14

średnia liczba punktów: **30,45**

¹⁰ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Wywiadywanie się urzędów centralnych oraz urzędów marszałkowskich i wojewódzkich z obowiązków prowadzenia stron podmiotowych Biuletynu Informacji Publicznej*, lipiec 2007, <http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=1&id=3093>, s. 3.

Sądy Okręgowe			kompozycja graficzna	łatwość nawigacji	dostępność	użyteczność	znaczenie dla budowy wizerunku	BIP	Σ
maksymalna liczba punktów			10	10	10	10	10	10	60
1	Sąd Okręgowy w Legnicy	legnica.so.gov.pl	10	8	6	6	6	5	41
2	Sąd Okręgowy w Koszalinie	koszalin.so.gov.pl	8	10	10	3	4	5	40
3	Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp.	gorzow-wlkp.so.gov.pl	8	10	10	2	4	5	39
4	Sąd Okręgowy w Łodzi	lodz.so.gov.pl	10	8	2	8	7	4	39
5	Sąd Okręgowy w Radomiu	radom.so.gov.pl	8	6	10	5	4	5	38
6	Sąd Okręgowy w Zielonej Górze	zielona-gora.so.gov.pl	10	8	6	4	4	6	38
7	Sąd Okręgowy w Lublinie	so.lublin.pl	6	8	5	7	6	5	37
8	Sąd Okręgowy we Wrocławiu	wroclaw.so.gov.pl	4	4	5	10	8	6	37
9	Sąd Okręgowy w Opolu	opole.so.gov.pl	6	6	5	6	8	5	36
10	Sąd Okręgowy w Gliwicach	so.gliwice.pl	10	8	5	4	7	1	35
11	Sąd Okręgowy w Siedlcach	so.siedlce.pl	6	6	6	7	5	5	35
12	Sąd Okręgowy w Poznaniu	poznan.so.gov.pl	6	8	4	6	5	5	34
13	Sąd Okręgowy w Przemyślu	przemysl.so.gov.pl	6	8	4	6	6	4	33
14	Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze	jelenia-gora.so.gov.pl	10	8	4	5	2	3	32
15	Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb.	piotrkow-tryb.so.gov.pl	6	8	7	5	6	0	32
16	Sąd Okręgowy w Szczecinie	szczecin.so.gov.pl	8	8	8	3	3	1	31
17	Sąd Okręgowy w Krośnie	krosno.so.gov.pl	6	8	7	2	2	6	31
18	Sąd Okręgowy w Toruniu	so.torun.pl	4	4	4	7	6	5	30
19	Sąd Okręgowy w Warszawie	warszawa.so.gov.pl	8	4	4	4	5	3	28
20	Sąd Okręgowy w Elblągu	elblag.so.gov.pl	4	4	4	6	8	0	26
21	Sąd Okręgowy w Krakowie	krakow.so.gov.pl	4	4	4	6	6	2	26
22	Sąd Okręgowy w Częstochowie	czestochowa.so.gov.pl	4	2	4	7	3	6	26
23	Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej	bielsko-biala.so.gov.pl	6	6	3	3	2	5	25
24	Sąd Okręgowy w Płocku	soplock.bip.org.pl	6	2	4	5	3	5	25
25	Sąd Okręgowy w Sieradzu	sieradz.so.gov.pl	2	6	3	5	3	5	24
26	Sąd Okręgowy Warszawa-Praga	warszawapraga.so.gov.pl	4	2	4	6	7	1	24
27	Sąd Okręgowy w Katowicach	katowice.so.gov.pl	2	2	5	4	5	6	24
28	Sąd Okręgowy w Łomży	lomza.so.gov.pl	4	4	6	5	2	2	23
29	Sąd Okręgowy w Nowym Sączu	nowy-sacz.so.gov.pl	2	6	2	7	4	2	23
30	Sąd Okręgowy w Olsztynie	olsztyn.so.gov.pl	4	2	5	3	3	4	21
31	Sąd Okręgowy w Kaliszu	kalisz.so.gov.pl	2	6	2	2	3	6	21
32	Sąd Okręgowy w Zamościu	zamosc.so.gov.pl	2	4	3	4	2	6	21
33	Sąd Okręgowy w Suwałkach	suwalki.so.gov.pl	2	2	2	6	4	5	21
34	Sąd Okręgowy we Włocławku	wloclawek.so.gov.pl	6	2	4	2	1	5	20
35	Sąd Okręgowy w Tarnowie	tarnow.so.gov.pl	4	4	3	6	3	0	20
36	Sąd Okręgowy w Rzeszowie	rzeszow.so.gov.pl	2	2	6	2	1	6	19
37	Sąd Okręgowy w Słupsku	slupsk.so.gov.pl	2	2	6	1	2	5	18
38	Sąd Okręgowy w Koninie	konin.so.gov.pl	2	2	4	3	1	5	17
39	Sąd Okręgowy w Świdnicy	swidnica.so.gov.pl	2	4	1	8	1	0	16
40	Sąd Okręgowy w Ostrołęce	ostroleka.so.gov.pl	4	2	5	2	1	0	14
41	Sąd Okręgowy w Gdańsku	gdansk.so.gov.pl	2	2	6	1	1	2	14
42	Sąd Okręgowy w Kielcach	kielce.so.gov.pl	2	2	5	4	1	0	14
43	Sąd Okręgowy w Białymstoku	bialystok.so.gov.pl	2	2	1	3	2	4	14
44	Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu	tarnobrzeg.so.gov.pl	2	2	3	1	1	3	12
45	Sąd Okręgowy w Bydgoszczy	bip.bydgoszcz.so.gov.pl	0	0	4	1	2	5	12

Wojewódzkie Sądy Administracyjne			kompozycja graficzna	łatwość nawigacji	dostępność	użyteczność	znaczenie dla budowy wizerunku	BIP	Σ
maksymalna liczba punktów			10	10	10	10	10	10	60
1	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku	wsa.gdansk.pl	6	8	7	9	6	5	41
2	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy	wsa-bydgoszcz.pl	6	8	6	8	6	5	39
3	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu	wsa.poznan.pl	6	4	8	6	7	6	37
4	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie	wsa.lublin.pl	6	4	3	7	5	6	31
5	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie	krakow.wsa.gov.pl	4	6	4	4	3	5	26
6	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie	bip.rzeszow.wsa.gov.pl	4	4	3	7	3	5	26
7	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Opolu	bip.opole.wsa.gov.pl	4	4	3	5	5	5	26
8	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach	wsa.gliwice.pl	4	2	5	6	4	4	25
9	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie	szczecin.wsa.gov.pl	4	4	3	5	3	5	24
10	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	warszawa.wsa.gov.pl	4	4	3	4	4	5	24
11	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi	lodz.wsa.gov.pl	4	4	3	4	4	5	24
12	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku	bialystok.wsa.gov.pl	2	2	3	3	7	5	22
13	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie Wlkp.	wsa-gorzow.pl	2	2	4	4	4	5	21
14	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Kielcach	kielce.wsa.gov.pl	2	3	4	2	1	5	17
15	Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu	wroclaw.wsa.gov.pl	2	2	4	1	1	6	16
16	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie	wsa.olsztyn.pl	2	2	3	1	1	5	14

średnia liczba punktów: **25,81**

Kluczowym pojęciem przy ocenie technicznej serwisów internetowych sądów pod względem kompozycji i łatwości nawigacji jest użyteczność

4.2. Opis kryteriów 1-3 oraz obserwacje z technicznej analizy poszczególnych stron

Kluczowym pojęciem przy ocenie technicznej serwisów internetowych sądów pod kątem dwóch pierwszych kryteriów technicznych (kompozycja graficzna, łatwość nawigacji) jest **użyteczność**. Norma ISO 9241 definiuje użyteczność jako miarę efektywności, wydajności i satysfakcji z jakimi produkt pozwala na realizację celów użytkowników. Aby to osiągnąć użyteczny serwis internetowy powinien:

- W czytelny sposób przedstawiać użytkownikom dostępne treści i pomagać w dotarciu do nich.
- Nie obciążać pamięci użytkowników przypominając o miejscu, w którym znajdują się aktualnie w strukturze serwisu i możliwych opcjach.
- Mówić językiem użytkowników bez odwoływania się do hermetycznego żargonu czy niezrozumiałych skrótów.
- Zapewniać różne sposoby dotarcia do informacji (przeglądanie, wyszukiwanie)
- Być przejrzysty, prosty i estetyczny;- interfejs użytkownika nie powinien zawierać informacji, które są zbędne lub rzadko potrzebne, bo każda taka jednostka informacji utrudnia odnalezienie poszukiwanych treści.

Podczas ewaluacji użyteczności serwisów sądowych przyjęto podział oceny na dwie główne kategorie: **ocenę kompozycji graficznej** strony (rozmieszczenie elementów na stronie, przejrzystość informacji, estetyka) oraz **łatwości nawigacji** (menu, struktura, grupowanie treści).

4.2.1. Kompozycja graficzna strony (przejrzystość i oprawa graficzna)

Gdyby ktoś chciał zobaczyć jak wyglądał polski Internet dziesięć lat temu, bez trudności może cofnąć się w czasie przeglądając serwisy polskich sądów

Gdyby ktoś chciał zobaczyć jak wyglądał polski Internet dziesięć lat temu, bez trudności może cofnąć się w czasie przeglądając serwisy polskich sądów. Wiele z nich może budzić skojarzenia z tzw. stronami domowymi sprzed wielu lat. Większość stron sądowych cechuje niskiej jakości grafika, która nijak ma się do powagi urzędu. Brak podstawowej estetyki, nietrafny dobór kolorów, animowane elementy graficzne, wyśrodkowany tekst – wszystko to nie tylko robi złe wrażenie, ale też czyni te serwisy mało czytelnymi. Do tego dochodzi powszechnie stosowana archaiczna technologia ramek, która sprawia że trudno dodać konkretną stronę do zakładek lub przesłać do niej link, a przy powiększaniu tekstu w przeglądarce zdarza się, że całe menu potrafi zniknąć z ekranu.

Przykładem tego, jak niskiej jakości grafika wpływa negatywnie na użyteczność może być nawigacja w serwisie WSA w Białymstoku

Przykładem tego, jak niskiej jakości grafika wpływa negatywnie na użyteczność może być nawigacja w serwisie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku, która jest zupełnie nieczytelna za sprawą słabego kontrastu tekstu z tłem.

Strona główna sądu bardzo często nie dostarcza użytkownikowi żadnej wartościowej informacji na temat działalności instytucji

Przestrzeń stron wykorzystywana jest mało efektywnie. Strona główna sądu bardzo często nie dostarcza użytkownikowi żadnej wartościowej informacji na temat działalności instytucji. W większości przypadków webmasterzy serwisów sądowych uważają jednak za konieczne poinformowanie użytkowników o aktualnej dacie, godzinie i przypadających w danym dniu imieninach. Są to elementy całkowicie zbędne, które tylko niepotrzebnie zaśmiecają interfejs. Wskazują przy tym na zupełny brak świadomości potrzeb użytkowników wśród administratorów stron.

Z kolei serwis Sądu Okręgowego w Suwałkach nie tylko uświadamia internaucie aktualny dzień tygodnia, ale wyświetla także jego numer IP, licznik odwiedzin, dzienny licznik odwiedzin oraz liczbę osób przebywających aktualnie na stronie.

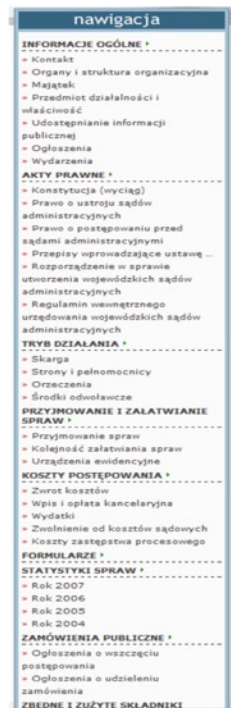

4.2.2. Łatwość nawigacji (menu i struktura serwisu)

W przypadku przeważającej liczby serwisów sądowych trudno mówić o jakiegokolwiek przemyślanej architekturze informacji

W przypadku przeważającej liczby serwisów sądowych trudno mówić o jakiegokolwiek przemyślanej architekturze informacji. Twórcy witryn nie zadali sobie trudu podzielenia treści na najważniejsze i te mniej ważne, skierowane jedynie do niewielkiej grupy odwiedzających. Brak hierarchii informacji i wydzielenia głównych działów skutkuje płytką, horyzontalną strukturą nawigacyjną, w której wszystkie treści są jednakowo istotne i znajdują się na tym samym poziomie. Przy takiej budowie serwisu bardzo trudno szybko odnaleźć poszukiwane informacje w natłoku linków.

W wielu przypadkach główne menu nawigacyjne jest monstrualnej wielkości i ciągnie się przez kilka ekranów w najbardziej popularnej rozdzielczości 1024x768. Przykładem może być serwis wojewódzkiego sądu administracyjnego w Gliwicach, gdzie linki w menu nie zmieściły się nawet w swoim graficznym boksie.

Jedną z ważnych funkcji menu oprócz samej nawigacji jest wskazywanie miejsca w serwisie, w którym aktualnie znajduje się użytkownik. Dobrą praktyką jest oznaczanie aktywnej strony na dwa sposoby – pogrubieniem linku i zmianą jego koloru. Niestety, twórcy serwisów polskich sądów regularnie o tym zapominają – zresztą w przypadku menu ze strony sądu w Gliwicach oznaczenie aktywnego linku byłoby i tak niewidoczne, jeśli link znalazłby się poniżej linii złamania strony (pierwszego ekranu).

Jeśli na analizowanych serwisach pojawia się odrębne podmenu dla kategorii menu głównego, nierzadko robi ono wrażenie dodanego w pośpiechu i byle gdzie

Jeśli na analizowanych serwisach pojawia się odrębne podmenu dla kategorii menu głównego, nierzadko robi ono wrażenie dodanego w pośpiechu i byle gdzie, w momencie gdy pojawiła się taka konieczność, a nie przemyślanej i zaplanowanej nawigacji. Podmenu jest wizualnie niepowiązane z kategorią główną, która do niego prowadzi, słabo widoczne i umieszczone w nietypowym miejscu.

Przykładem może być strona sądu apelacyjnego w Warszawie, gdzie trudno zauważyć pojawiające się pod nagłówkiem strony linki podmenu.

Błądnie skonstruowane i niezrozumiałe podmenu znajduje się w dziale „Struktura organizacyjna” na stronie sądu apelacyjnego w Katowicach.

Na szczęście niewiele sądów wykorzystuje menu rozwijane

Na szczęście niewiele sądów wykorzystuje menu rozwijane takie jak w serwisie Sądu Okręgowego w Kielcach lub Warszawa-Praga. Takich rozwiązań należy się wystrzeżać, ponieważ menu tego typu są trudne w użyciu dla wielu internautów i często niedostępne.

Problemem utrudniającym odszukiwanie informacji na stronach sądowych jest także język niedostosowany do wymagań odbiorców. W głównej nawigacji stron pojawiają się wyrażenia takie jak „Właściwość miejscowa” i „Właściwość rzeczowa” czy tajemnicze skróty w rodzaju „RODK”, „MOAS”, „OMKW”. Dla wielu użytkowników mogą być to nazwy niezrozumiałe.

W menu często stosowane są także bardzo długie nazwy utrudniające odwiedzającym szybkie przeskanowanie dostępnych opcji. Rekordestą jest serwis sądu okręgowego w Bydgoszczy, gdzie w głównej nawigacji znalazł się link noszący nazwę „Tryb działania państwowych osób prawnych w zakresie wykonywania zadań publicznych i ich dzia-

Właściwie skonstruowane nazwy w menu nie powinny składać się z więcej niż jednego-dwóch słów

Mniej niż połowa analizowanych serwisów sądowych (46%, czyli 33 z 72 stron) daje internautom możliwość skorzystania z wyszukiwarki

Dostępność serwisu internetowego oznacza stopień w jakim może być on postrzegany, rozumiany i przeglądany przez wszystkich użytkowników, niezależnie od ich cech lub upośledzeń

łałości w ramach gospodarki budżetowej i pozabudżetowej”. Dla przypomnienia, właściwie skonstruowane nazwy w menu nie powinny składać się z więcej niż jednego-dwóch słów (w cytowanym przypadku np. „Gospodarka finansowa”).

Mniej niż połowa analizowanych serwisów sądowych (46%, czyli 33 z 72 stron) daje internautom możliwość skorzystania z wyszukiwarki. Zdarza się niestety, że pole wyszukiwania znajduje się w mało widocznym miejscu – na przykład na samym dole strony, zamiast w winiecie serwisu.

4.2.3. Dostępność (accessibility)

Dostępność WWW (ang. *web accessibility*) to dziedzina wiedzy z zakresu interakcji człowieka z komputerem zajmująca się problematyką tworzenia stron i serwisów internetowych, dostępnych dla jak najszerszego grona odbiorców, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych. Dostępność serwisu internetowego oznacza stopień, w jakim może być on postrzegany, rozumiany i przeglądany przez wszystkich użytkowników, niezależnie od ich cech lub upośledzeń, a także niezależnie od właściwości używanego przez nich oprogramowania i sprzętu.

Dostępność oceniano według następujących kryteriów:

- 1. Adekwatność tytułów stron**
Tytuły poszczególnych stron w serwisie są odpowiednie do treści, zmieniają się na poszczególnych stronach serwisu.
- 2. Kontrast / czytelność**
Tekst ma odpowiedni kontrast oraz pozostaje czytelny przy powiększaniu.
- 3. Opisy alternatywne**
Elementy graficzne mają opisaną zawartość w znaczniku alt. Elementy graficzne o charakterze dekoracyjnym mają pusty znacznik alt.
- 4. Tytuły linków**
Tytuły linków używanych na stronie dobrze opisują zawartość linkowanej strony.
- 5. Kompozycje nie w tabelach**
Układ strony nie jest osadzony w tabelach.
- 6. Semantyka kodu**
Odpowiednie zakodowanie poszczególnych elementów treści strony uwzględniające ich znaczenie (nagłówki, listy, tabele z danymi, etc.).
- 7. Obecność ramek**
Strona nie używa ramek do prezentowania treści lub ramki są odpowiednio tytułowane.
- 8. Wyłączone style (elementy kodu definiujące wygląd strony)**
Strona wyświetla się poprawnie przy wyłączanych stylach.
- 9. Wyłączona grafika**
Strona wyświetla się poprawnie po wyłączeniu elementów graficznych.
- 10. Zdefiniowany język strony**
W kodzie strony jest poprawnie zdefiniowany język używany w serwisie.

Ponad 80% serwisów zawierało istotne błędy uniemożliwiające dostęp do pożądanej treści

Przeprowadzona analiza wykazuje, że:

- Żaden serwis nie zdobył maksymalnej liczby punktów, średnia liczba punktów to 3,5 (na 10 możliwych do zdobycia punktów).
- Ponad 80% serwisów zawierało istotne błędy uniemożliwiające dostęp do pożądanej treści.
- Żaden serwis nie zawierał opisanej polityki dostępności – wynika z tego, że na żadnym serwisie nie są prowadzone świadome działania mające na celu poprawę oraz zapewnianie dostępności.
- Niektóre serwisy udostępniły linki do pobierania „Mówiącej Przeglądarki” firmy IVO – nie jest to właściwe rozwiązanie problemu dostępności i świadczy o braku świadomości tej problematyki wśród osób odpowiedzialnych za prowadzenie serwisów internetowych.

Ponad 80% serwisów nie miało właściwie opisanych elementów graficznych

Najczęstsze spośród zauważonych błędów i problemów to:

- **Błędne opisy alternatywne elementów graficznych**

Ponad 80% serwisów nie miało właściwie opisanych elementów graficznych. Bardzo częstym przypadkiem jest umieszczenie tytułu strony w formie graficznej, co przy braku odpowiedniego opisu alternatywnego skutkuje brakiem informacji o tym jaki serwis jest przeglądany.

Strona sądu okręgowego w Łodzi po wyłączeniu grafiki. Brak opisów alternatywnych sprawia, że nie wiadomo jaki serwis jest przeglądany.

- **Układ strony oparty o tabele**

W ponad 80% serwisów zostały użyte tabele do rozmieszczenia poszczególnych treści na stronie. Takie rozwiązanie sprawia poważne trudności w sprawnym nawigowaniu po serwisie oraz znacznie utrudnia zrozumienie treści przez osoby niewidome (oprogramowanie udźwiękowiające traktuje tabele użyte do osadzania elementów na stronie jako tabele z danymi, odczytuje kolejne komórki tabeli wierszami, dodatkowo informując o liczbie kolumn i wierszy w tabeli).

W ponad 80% serwisów zostały użyte tabele do rozmieszczenia poszczególnych treści na stronie, co utrudnia nawigację i zrozumienie treści przez osoby niewidome

Przykładowa transkrypcja treści odczytywanej przez oprogramowanie udźwiękowiawające. Jest to tylko menu główne w serwisie WSA w Warszawie, odczytywane na początku każdej strony w serwisie. Tekst zaznaczony na szaro jest meta informacją mającą ułatwić zrozumienie treści zawartej w tabeli, w tym przypadku jest szum, który utrudnia zrozumienie.

Page has two frames and no links WSA Warszawa dash Biuletyn Informacji Publicznej dash Internet Explorer: Frame: Table with three columns and one hundred fifteen rows: Table with three columns and one hundred fifteen rows: Table with three columns and one row: INFORMACJE OGÓLNE: Table end: Table with one column and thirty-six rows: Table with two columns and one row: Link: Dane adresowe: Kontakt: Godziny urzędowania: Table end: Table with two columns and one row: Link: Jak dojechać do WSA w Warszawie: Table end: Table with two columns and one row: Link: star star star INFORMATOR star star star: Table end: Table with two columns and one row: Link: star star star KOMUNIKATY star star star: Table end: Table with two columns and one row: Link: Podręcznik dla WSA w Warszawie: Table end: Table with two columns and one row: Link: Informacja o działalności WSA w W dash wie w two thousand six r.: Table end: Table with two columns and one row: Link: Mapa: Table end: Table with two columns and one row: Link: Organizacja: Table end: Table with two columns and one row: Link: Sędziy, sędziwy i relacjonści WSA: Table end: Table with two columns and one row: Link: Statystyka spraw: Table end: Table with two columns and one row: Link: Informacja dodatkowa: Table end: Table with three columns and one row: Link: KOSZTY SĄDOWE: Table end: Table with one column and fifteen rows: Table with two columns and one row: Link: wps: Table end: Table with two columns and one row: Link: Opłata kancelaryjna: Table end: Table with two columns and one row: Link: Zmówienie od kosztów sądowych: Table end: Table with two columns and one row: Link: Prawo o ustroju sądownictwa administracyjnego: Table end: Table with two columns and one row: Link: Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi: Table end: Table with two columns and one row: Link: Regulamin wewnętrzny urzędowania WSA: Table end: Table end: Table with three columns and one row: INFORMACJE PUBLICZNE: Table end: Table with one column and three rows: Table with two columns and one row: Link: Regulacje prawne dotyczące informacji publicznych: Table end: Table end: Table with three columns and one row: OGŁOSZENIA: Table end: Table with one column and three rows: Table with two columns and one row: Link: prętarz: Table end: Table end: Table with three columns and one row: WYSZUKIWANIE: Table end: Table with two columns and one row: Edit: wps: slowo >> button: Combo box: podstrony: Checkboxes: Nie checked: równo w archiwum: Table end: Table with three columns and one row: REJESTR ZMIAN: Table end: Table with two columns and one row: Combo box: podstrony >> button: Table end: Table with one column and twenty-five rows: Table with two columns and one row: Link: Strona główna SP: Table end: Table with two columns and one row: Link: Pobierz programy: Table end: Table with two columns and one row: Link: Mapa biuletynu: Table end: Table with two columns and one row: Link: Spis treści biuletynu: Table end: Table with two columns and one row: Link: Statystyka podstrony: Table end: Table with two columns and one row: Link: Redakcyjny biuletyn: Table end: Table with two columns and one row: Link: Jak przeglądać SP: Table end: Table with two columns and one row: Link: www.bp.gov.pl: Table end: Table end: Table with one column and eleven rows: Table with one column and nine rows: Dane

W ponad 80% serwisów tytuły stron (wyświetlane w pasku przeglądarki) nie były adekwatne do treści zawartej na stronie – były stałe dla całego serwisu

- **Nieadekwatne tytuły stron**

W ponad 80% serwisów tytuły stron (wyświetlane w pasku przeglądarki) nie były adekwatne do treści zawartej na stronie – były stałe dla całego serwisu. Brak odpowiednich tytułów utrudnia osobom korzystającym z oprogramowania udźwiękowiającego orientację w serwisie oraz określenie czy dana strona zawiera pożądaną treść.

- **Niewłaściwa semantyka kodu strony**

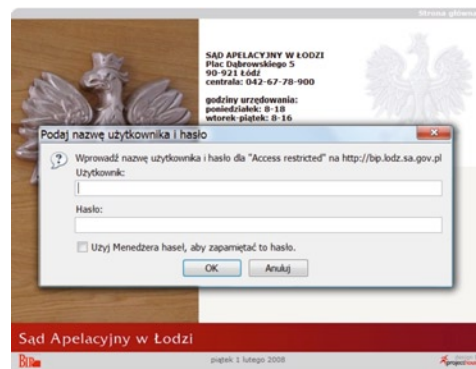
W ponad 80% serwisów zabrakło semantycznych znaczników HTML, które oddzielałyby warstwę znaczeniową od warstwy prezentacji (przykładowo: nagłówek lub śródtytuł może być oznaczony w odpowiedni sposób, tak by oprogramowanie udźwiękowiające mogło zaznaczyć, że odczytywany tekst jest nagłówkiem, dodatkowo umożliwia to nawigację wewnątrz strony i „przeskakiwanie” do kolejnych bloków tekstu).

4.2.4. Inne obserwacje

Przeglądając strony polskich sądów natknęliśmy się na kilka szczególnie niepokojących błędów i zaniedbań.

Serwis sądu apelacyjnego w Łodzi składa się zaledwie z trzech stron

Na szczególną krytykę zasługuje serwis Sądu Apelacyjnego w Łodzi, który składa się dosłownie z trzech stron, przy czym jedna z nich dostępna jest tylko na hasło, a druga jest ogłoszeniem o sprzedaży samochodu osobowego. Oczywiście strona wykonana została na ramkach i nie zabrakło na niej informacji o tym, jaki mamy dzisiaj dzień ...

Jeszcze gorzej przedstawia się obraz serwisu sądu okręgowego w Kaliszu. Po wyłączeniu obsługi arkuszy stylów w przeglądarce okazuje się, że na stronie głównej sądu umieszczono ukryte reklamy Viagry, darmowej pornografii i nielegalnych plików mp3.

Sąd Okręgowy w Kaliszu zastosował „nietypową” metodę podniesienia swoich notowań w wyszukiwarkach internetowych

Są to linki reklamowe normalnie niewidoczne dla odwiedzających, ale dostępne dla robotów wyszukiwarek internetowych. Praktyka umieszczania tego typu linków z odpowiednimi słowami kluczowymi (Viagra, BDSM, Free Porn, free xxx, free mp3, mp3 download) służy pozycjonowaniu docelowych stron w wyszukiwarkach i nosi nazwę „cloakingu”. Jest to metoda powszechnie uznawana za nieetyczną i gdy zostanie wykryta przez Google, karana jest wyrzuceniem serwisu, na którym znajdują się ukryte linki z listy stron indeksowanych przez wyszukiwarkę.

Trudno powiedzieć, kto odpowiada za umieszczenie tych linków na stronach sądu w Kaliszu, bo odkryliśmy, że dostęp do administracji serwisu stał otworem przed wszystkimi internautami. Wystarczyło tylko wpisać „test/test” jako login i hasło, aby móc edytować treść strony. W chwili obecnej hasło zostało już zmienione, ale reklamowe linki nadal znajdują się na serwisie.

4.3. Opis kryteriów 4-6 i obserwacje z merytorycznej analizy poszczególnych stron

Kryteria merytorycznej oceny stron sądów zostały zagregowane do trzech głównych elementów: użyteczność dla klientów sądu, wiarygodność zamieszczanych informacji oraz znaczenie strony internetowej jako narzędzia promocji sądu i wymiaru sprawiedliwości

Kryteria oceny stron internetowych sądów, które zostały w tabeli ujęte w punktach 4-6, w odróżnieniu do kryteriów umieszczonych w punktach 1-3, kładą nacisk na analizę merytorycznej zawartości badanych stron, a nie techniczne aspekty ich funkcjonowania. Podobnie, jak w przypadku kryteriów technicznych, również kryteria merytoryczne zostały zagregowane do trzech głównych elementów. Określono je jako: użyteczność dla klientów sądu, wiarygodność zamieszczanych informacji oraz znaczenie strony internetowej jako narzędzia promocji sądu i wymiaru sprawiedliwości. Na każde z wymienionych kryteriów składa się kilka elementów, dlatego też zasługują one na precyzyjne omówienie.

4.3.1. Użyteczność dla klientów sądu

Kryterium użyteczności informacji zamieszczonych na stronie internetowej sądu mieści w sobie następujące elementy oceny:

- Dostępność formularzy do wykorzystania w toku postępowania przed sądem;
- Dostępność przepisów prawnych, szczególnie regulujących postępowania sądowe i koszty sądowe;
- Informacja i dane teleadresowe instytucji mających znaczenie dla funkcjonowania danego sądu (adwokaci, radcowie prawni, notariusze, adresy korporacji, organizacje pozarządowe);
- Dokładność informacji na temat wysokości i sposobów wnoszenia opłat sądowych (przejrzystość informacji o numerze konta, gdzie trzeba wpłacać koszty sądowe);
- Dostęp do e-wokandy;
- Zamieszczenie precyzyjnych danych teleadresowych wraz z mapką dojazdu i dokładnymi informacjami na temat środków komunikacji, którymi można dostać się do sądu oraz z planem parkingów;
- Zawartość informacji dla biegłych, mediatorów i tłumaczy przysięgłych;
- Zamieszczenie linków do stron internetowych innych instytucji wymiaru sprawiedliwości (Ministerstwa Sprawiedliwości, Sądu Najwyższego, jednostek prokuratury, etc.);
- Możliwość uzyskiwania odpowiedzi na pytania i wątpliwości drogą mailową;
- Publikacja broszur informacyjnych np. na temat opłat sądowych, właściwości rzeczowej sądu czy możliwości ubiegania się o pomoc prawną z urzędu;

Kryteria pozwalają ocenić, na ile strona internetowa jest dla klientów sądu użyteczna w pozyskiwaniu informacji przydatnych w kontaktach z wymiarem sprawiedliwości

Powyższe kryteria pozwalają ocenić, na ile strona internetowa jest dla klientów sądu użyteczna w pozyskiwaniu informacji przydatnych w kontaktach z wymiarem sprawiedliwości. Co istotne, przez „klienta sądu” rozumieć należy nie tylko tzw. „przeciętnego obywatela” będącego stroną toczącego się w nim postępowania, ale także profesjonalistów zaangażowanych w stałą współpracę z wymiarem sprawiedliwości. W szczególności, mowa tu o adwokatów, radcach prawnych, biegłych sądowych, mediatorach i tłumaczach przysięgłych.

Przy doborze elementów składających się na kryterium użyteczności stron, kierowano się zasadą, iż klienci sądu posiadają zróżnicowane potrzeby informacyjne. Po pierwsze, mogą wymagać zamieszczenia podstawowych informacji dotyczących obowiązującego prawa,

*Tylko w teorii możliwe
jest wnoszenie pism
procesowych na nośnikach
elektronicznych*

w szczególności zasad postępowania sądowego oraz praw i obowiązków jego uczestników. Po drugie, oczekują, że przynajmniej część standardowych formularzy i wzorów dokumentów używanych w kontaktach z sądem, będzie można pobrać ze strony. Po trzecie, istotne jest zamieszczenie podstawowych informacji praktycznych na temat sądu (dane teleadresowe, sposoby dojazdu do sądu, etc.).

Należy również zauważyć, że badanie stron internetowych sądów według kryterium ich użyteczności dla klientów sądu nie może nie uwzględniać istniejących w tym zakresie ograniczeń prawnych. Podstawowym jest brak możliwości wnoszenia pism procesowych drogą elektroniczną. Teoretycznie, możliwe jest jedynie, zgodnie z art. 125 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, wnoszenie pism procesowych na urzędowych formularzach lub na **elektronicznych nośnikach informatycznych**, czyli przedkładanie ich sądowi także na dyskietkach czy płytach CD/DVD. Do tej pory pozostaje to jednak czysto teoretyczne uprawnienie, ponieważ Minister Sprawiedliwości, mimo upoważnienia ustawowego zawartego w art. 125 § 4 k.p.c., nie wydał dotychczas rozporządzenia określającego szczegółowe zasady i termin wprowadzenia techniki informatycznej, warunki, jakim powinny odpowiadać elektroniczne nośniki informatyczne, na których pisma procesowe mają być wnoszone, tryb odtwarzania danych na nich zawartych oraz sposób ich przechowywania i zabezpieczania, uwzględniając stan wyposażenia sądów w odpowiednie środki techniczne i poziom rozwoju technik informatycznych¹¹. Co więcej, na przeszkodzie rozwoju zastosowania technologii informatycznych w kontaktach z sądami stoi ich wciąż niezakończona informatyzacja oraz niewielka skala stosowania podpisu elektronicznego, który byłby wymagany przy wnoszeniu pism procesowych drogą elektroniczną.

Nie sposób w tym kontekście pominąć przygotowywanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości koncepcji wprowadzenia tzw. „e-sądu”, czyli procedury rozpatrywania mniej skomplikowanych spraw w trybie wirtualnym. Wstępnie, projektowane zmiany zakładają m.in.:

- Wprowadzenie do k.p.c. nowego postępowania odrębnego, które nazwać można „elektronicznym postępowaniem upominawczym” (EPU);
- Utworzenie „e-sądu” jako wydziału cywilnego sądu rejonowego, który rozpoznawałby sprawy wyłącznie w nowym postępowaniu odrębnym;
- Pozew w postaci formularza wypełnianego on-line lub off-line byłby wnoszony poprzez elektroniczny system dostępowy sądu;
- Sąd elektroniczny nie przeprowadzałby rozprawy w jakimkolwiek przypadku. Gdyby zaszła taka konieczność, miałby możliwość skorzystania z instytucji sądu wezwanego¹².

Niewątpliwie, wprowadzenie elektronicznego postępowania upominawczego zwiększyłoby intensywność elektronicznej komunikacji obywateli z wymiarem sprawiedliwości. Przede wszystkim zaś, nadałoby tym relacjom bardziej aktywny charakter.

4.3.2. Znaczenie strony internetowej jako narzędzia promocji sądu i wymiaru sprawiedliwości oraz edukacji prawnej

Na kryterium znaczenia strony internetowej jako narzędzia budowania wizerunku sądu i wymiaru sprawiedliwości składają się następujące elementy:

11 Szerzej zob. A. Zawiślańska, *Elektroniczny pozew – realia polskiego ustawodawstwa a niemieckie rozwiązania legislacyjne*, „CBKE e-biuletyn” 2007, nr 2.

12 Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii – Uniwersytet Wrocławski, *Założenia elektronicznego postępowania upominawczego*, <http://cbke.prawo.uni.wroc.pl/modules/Projects/files/EPU.31.01.pdf>

Internetowe oblicze sądu winno także dostarczać informacji na temat funkcjonowania samego sądu jako ważnej instytucji publicznej, ułatwiać zdobywanie wiedzy prawnej oraz budować zaufanie obywateli do wymiaru sprawiedliwości

- Istnienie strony z aktualnościami dotyczącymi bieżących spraw sądu (np. ważne rozprawy, oficjalne wizyty);
- Dostępność i dokładność informacji o osobach pełniących funkcje w sądzie (prezes, wiceprezes, aktualna lista sędziów wraz z funkcjami jakie pełnią);
- Publikacja statystyk dotyczących spraw wpływających i rozstrzyganych;
- Publikowanie wybranych orzeczeń (lub ich skrótów, wybranych tez) na stronie internetowej.

Ocena stron internetowych sądów pod kątem opisanych kryteriów opiera się na założeniu, że internetowe oblicze sądu powinno nie tylko wspierać obywateli w załatwianiu ich spraw przed sądami, ale także dostarczać informacji na temat funkcjonowania samego sądu jako ważnej instytucji publicznej, ułatwiać zdobywanie wiedzy prawnej oraz budować zaufanie obywateli do wymiaru sprawiedliwości. Innymi słowy, sądy powinny wykorzystywać własne strony witryny internetowej jako element kształtowania swojego wizerunku, a jednocześnie jako narzędzie edukacji prawnej obywateli.

Stąd, tak istotne staje się stworzenie przyjaznych warunków współpracy z mediami (zamieszczanie aktualności, umożliwianie kontaktu z osobami odpowiedzialnymi za udzielanie informacji, publikowanie statystyk) oraz upowszechnianie działalności orzeczniczej (publikowanie wyroków lub ich opracowań).

4.3.3. Jakość strony podmiotowej BIP

Jak wspomniano w rozdziale trzecim raportu, strony internetowe polskich sądów mają w większości niejako „podwójne oblicze”. Równoległe do oficjalnych witryn internetowych poszczególnych sądów funkcjonują także strony podmiotowe Biuletynu Informacji Publicznej (BIP), prowadzone w oparciu o rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej. Tego rodzaju dualizm istnieje w przypadku stron internetowych zdecydowanej większości sądów.

Autorzy raportu, o czym będzie dokładnie mowa w ostatnim rozdziale, uważają, iż tego rodzaju dualistyczna formuła prowadzenia internetowych stron sądów nie może być oceniona pozytywnie. Dopóki jednak system ten funkcjonuje, warto poddać go ocenie. Dotyczyła ona następujących elementów:

- Czy merytoryczna zawartość BIP odpowiada wymogom przewidzianym w rozporządzeniu w sprawie BIP;
- Spójność treści strony podmiotowej BIP z informacjami zawartymi na stronie oficjalnej (czy zamieszczane na obu stronach informacje nie są ze sobą sprzeczne);

W przypadku stron podmiotowych BIP WSA w Rzeszowie i WSA w Opolu, w ramach analizowanego kryterium, zbadano jedynie zgodność merytorycznej zawartości strony BIP z wymogami rozporządzenia oraz istnienie wyraźnego wydzielenia strony BIP ze strony oficjalnej.

4.3.4. Obserwacje i wnioski

Sądy apelacyjne

Oczekiwania autorów raportu wobec zawartości stron sądów apelacyjnych dotyczyły głównie drugiego z kryteriów merytorycznych, czyli edukacji prawnej, pogłębiania zaufania do wymiaru sprawiedliwości oraz budowania wizerunku sądu. Dlatego też, dużą wagę przywiązywano do zamieszczania na stronach wybranego orzecznictwa poszczególnych sądów, aktualności

Duże znaczenie przy ocenie stron sądów apelacyjnych ma zamieszczanie na stronach wybranego orzecznictwa poszczególnych sądów, aktualności i informacji o ważnych wydarzeniach

Żaden z sądów nie oferuje na swojej stronie bieżących, interesujących opinię publiczną informacji na temat ważnych rozpraw czy wydarzeń z życia sądu

Nazwiska sędziów orzekających w poszczególnych sądach pozostają zazwyczaj nieznanne

Administratorzy stron sądów apelacyjnych przyjęli założenie, że serwisy te adresowane raczej do profesjonalistów niż tzw. przeciętnych obywateli

Nie upowszechniła się, jak dotychczas, e-wokanda (lub i-wokanda), czyli zamieszczanie skróconych opisów zbliżających się rozpraw

i informacji o ważnych wydarzeniach (głośnych procesach, wizytach ważnych gości w sądzie, etc.), danych kontaktowych rzecznika prasowego sądu oraz informacji o sędziach (krótkie biografie tzw. sędziów funkcyjnych, lista pozostałych sędziów). Obserwacje są następujące:

- Zaledwie pięć sądów apelacyjnych publikuje na swoich stronach wybór orzecznictwa (Lublin, Wrocław, Katowice, Kraków, Białystok). Z reguły są to wersje do pobrania (w formacie .pdf) drukowanych biuletynów poszczególnych apelacji. Jedynie SA w Lublinie publikuje orzecznictwo bezpośrednio na stronie, podzielone dodatkowo wedle działu prawa: w sprawach cywilnych, karnych, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.
- Żaden z sądów nie oferuje na swojej stronie bieżących, interesujących opinię publiczną informacji na temat ważnych rozpraw czy wydarzeń z życia sądu. Z lektury serwisów internetowych można by odnieść wrażenie, że w sądach apelacyjnych, do których trafiają przeciętnie najgłośniejsze i najbardziej interesujące opinię publiczną sprawy, nie dzieje się nic istotnego. Pojawiają się jedynie oficjalne komunikaty np. na temat naboru do pracy. W niewielkim stopniu ten brak rekompensuje zamieszczenie danych kontaktowych rzecznika prasowego (najczęściej e-mail i telefon komórkowy), co praktykuje większość sądów. Warto zauważyć, że niekiedy serwis sądu zawiera podstronę „Informacje rzecznika”, ale pozostaje ona pusta (np. SA w Katowicach czy w Krakowie). Innymi słowy, nie zawsze pozytywne intencje i zamierzenia udaje się przekuć w realne działania.
- Poważnym problemem pozostaje „anonimowość” sędziów orzekających w poszczególnych SA. Wprawdzie publikowane są nazwiska sędziów pełniących funkcje w danych sądzie (Prezes, Wiceprezes, Przewodniczący Wydziału), ale jedynie pięć sądów (Lublin, Białystok, Gdańsk, Szczecin, Rzeszów) publikuje pełną listę zatrudnionych sędziów. W dodatku, SA w Białymstoku i Gdańsku zamieszczają listę jedynie w BIP-ie. W tej sytuacji, nie dziwi fakt, że żaden z sądów nie publikuje informacji bardziej szczegółowych, np. krótkich notek biograficznych Prezesa czy Wiceprezesa sądu.
- Jako element pozytywny, choć nie najistotniejszy, warto odnotować, że część sądów przybliżyła na swoich stronach historię swojego istnienia (Lublin, Białystok, Kraków, Warszawa). Niekiedy jest ona bardzo obszerna i wzbogacona galerią zdjęć (np. Lublin), choć w przypadku Sądu Apelacyjnego w Warszawie zamyka się w zaledwie dziewięciu zdaniach, mimo iż historia sądu sięga 1808 roku.

Pozostałe elementy oceny również nie wypadają okazale. Wygląda na to, że administratorzy stron sądów apelacyjnych przyjęli założenie, że serwisy te adresowane raczej do profesjonalistów niż tzw. przeciętnych obywateli. Stąd, wyjątkowo skromnie przedstawiają się informacje na temat kosztów sądowych czy możliwości uzyskania pomocy prawnej. Podobnie, sądy nie zamieszczają treści aktów prawnych regulujących postępowanie cywilne czy karne, a jedynie niektóre publikują wzory pism używanych w postępowaniu cywilnym (Lublin, Gdańsk), ewentualnie link do strony Ministerstwa Sprawiedliwości zawierającej stosowne formularze (Poznań, Szczecin).

Nie upowszechniła się, jak dotychczas, także e-wokanda (lub i-wokanda), czyli zamieszczanie skróconych opisów zbliżających się rozpraw. Funkcjonalność ta dostępna jest obecnie jedynie na stronach SA we Wrocławiu i w Gdańsku. Ta ostatnia powstała stosunkowo niedawno i z tego powodu jest jeszcze niepełna, ale zapowiada się dość interesująco. Przykładowo, jako jedyna zamieszcza graficzny rozkład sal sądowych wraz z informacją dla osób niepełnosprawnych o możliwościach poruszania się po budynku.

Jakość stron podmiotowych BIP nie może zostać oceniona pozytywnie. Co ciekawe, najlepiej sytuacja wygląda tam, gdzie strona podmiotowa BIP jest jedynym serwisem internetowym sądu, tj. w apelacji poznańskiej. W przypadku pozostałych, serwisy BIP traktowane są wyraźnie po macoszemu, co powoduje, że nie zawsze spełniają one nawet podstawowe wymogi ustawowe. Braki dotyczą głównie instrukcji korzystania oraz danych redaktora strony podmiotowej (Gdańsk, Wrocław, Rzeszów, Kraków). Z kolei BIP Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie znajduje się pod adresem: <http://rzeszow.sa.sisco.info>, czyli w ramach domeny prywatnego dostawcy usług hostingowych. W przypadku stron podmiotów publicznych, szczególnie stron podmiotowych BIP, wydaje się to niedopuszczalne.

Najgorzej funkcjonowanie stron podmiotowych BIP przedstawia się w przypadku serwisów SA w Warszawie i Łodzi

Najgorzej sytuacja przedstawia się w przypadku stron SA w Warszawie i Łodzi. BIP apelacji warszawskiej jest niewyraźnie oddzielony od pozostałej zawartości strony. Co jednak najważniejsze, brak jest jakichkolwiek informacji na temat osób odpowiedzialnych za redakcję strony BIP, nie wspominając już o instrukcji korzystania czy wyszukiwarce.

W przypadku SA w Łodzi, którego strona oficjalna właściwie nie zawiera informacji, strona podmiotowa BIP jest całkowicie niedostępna. Po kliknięciu na ikonę BIP pojawia się jedynie okno wymagające podania loginu i hasła. W efekcie można stwierdzić, że łódzka apelacja nie ma w rzeczywistości swojego internetowego oblicza. Pozostaje mieć nadzieję, że ten stan szybko się zmieni.

Sądy okręgowe

Ocena merytorycznej zawartości stron sądów okręgowych jest z pewnością najistotniejszą częścią całego badania. Z sądów tych korzysta bowiem znacznie więcej obywateli niż z sądów apelacyjnych czy WSA, w dodatku niekorzystających często z profesjonalnej obsługi prawnej, zmuszonych do działania „na własną rękę”. Stąd, kluczowe znaczenie autorzy raportu nadali elementom oceny decydującym o użyteczności i przydatności serwisów internetowych dla tzw. „przeciętnego obywatela”. Z tej perspektywy warto zauważyć następujące problemy:

- Poprzez większość serwisów klient może dotrzeć do wzorów podstawowych formularzy i pism używanych w postępowaniu cywilnym. Problem jednak w tym, że w wielu przypadkach nie zamieszcza się ich bezpośrednio w serwisach, a jedynie podaje się link do odpowiedniej strony Ministerstwa Sprawiedliwości. Wydaje się to niepotrzebnie utrudniać uzyskanie właściwego formularza, szczególnie w przypadku osób o niskich kwalifikacjach do obsługi komputera.
- Nie bez przyczyny na najwyższą notę pod względem użyteczności zasłużył serwis Sądu Okręgowego we Wrocławiu. Strona ta zawiera nie tylko i-Wokandę, ale przede wszystkim ułatwia klientom sądu uzyskanie pomocy prawnej. Obok danych kontaktowych izby adwokackiej i radcowskiej, opublikowano tam także dane siedmiu instytucji (w tym organizacji pozarządowych) zajmujących się udzielaniem bezpłatnej pomocy prawnej. Co więcej, zamieszczono obszerną informację na temat korzystania ze szczególnych środków prawnych, takich jak skarga konstytucyjna, skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka czy skarga na przewlekłość postępowania sądowego. Nie zabrakło także obszernej bazy linków do stron internetowych organów władzy publicznej oraz polskich i międzynarodowych serwisów prawnych.
- W większości serwisów dostępne są informacje na temat kosztów sądowych. Nie zawsze jednak podane są one w przyjaznej formie, a ograniczają się do zacytowania treści ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (np. Koszalin, Płock, Konin). Ale nawet zamieszczanie ustawy nie zawsze kończy się sukcesem! Na stronie SO w Gliwicach, po kliknięciu na link do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, otwiera się... *informacja o ilości wolnych stanowisk asystentów sędziów w SO w Gliwicach*. Jako pozytywny warto wskazać przykład serwisu SO w Częstochowie, gdzie informacja o kosztach oraz innych regulacjach procesu cywilnego i karnego podana jest w formie poradnika. Podobnie, na uwagę zasługuje strona SO w Świdnicy, gdzie zamieszczono liczne poradniki sądowe dotyczące spraw cywilnych i karnych oraz organizacji wymiaru sprawiedliwości w Polsce, a także serwis SO w Łodzi, z którego pobrać można ulotki z podstawowymi informacjami.
- Niekiedy można odnieść wrażenie, że inwencja twórców stron poszła odrobinę za daleko. Na stronie głównej SO w Gliwicach zamieszczono ramkę z prognozą pogody dla miasta, podającą temperaturę nawet w stopniach Fahrenheita. Problem polega na tym, że ramka ta stanowi jednocześnie link do komercyjnego serwisu pogodowego. Linkowanie stron komercyjnych ze stron sądów to zresztą szersze zagadnienie. Pojawia się ono najczęściej poprzez zamieszczanie odnośników do map przybliżających położenie sądów (strony: Google Maps, Zumi.pl, Szukacz.pl czy Panoramafirm.pl).

Nie bez przyczyny na najwyższą notę pod względem użyteczności zasłużył serwis Sądu Okręgowego we Wrocławiu

W większości serwisów dostępne są informacje na temat kosztów sądowych...

...nie zawsze jednak podane są one w przyjaznej formie, a ograniczają się do zacytowania treści ustawy

Nie wiadomo dlaczego i dla kogo strona SO w Gliwicach zawiera prognozę pogody

Bazy linków zawarte w serwisach nie zawsze są najlepiej skomponowane

Z reguły przez strony SO przewija się natomiast stały zestaw podstawowych odnośników obejmujących najważniejsze urzędy centralne oraz izby adwokackie i radcowskie

- Również bazy linków zawarte w serwisach nie zawsze są najlepiej skomponowane. Oto strona sądu w Rzeszowie zawiera linki m.in. do serwisu miesięcznika „PC World Computer”, kursu języka HTML czy oficjalnej strony Federacji Rosyjskiej. Jednocześnie, próżno szukać na niej odnośników do stron organizacji pozarządowych udzielających bezpłatnej pomocy prawnej. Z reguły przez strony SO przewija się natomiast stały zestaw podstawowych odnośników obejmujących najważniejsze urzędy centralne oraz izby adwokackie i radcowskie. Wspomniana strona SO we Wrocławiu (oraz SO w Nowym Sączu) stanowi tu chlubny wyjątek. Na „plus” należy także zapisać, iż nie odnotowano poważniejszych niedociągnięć, jeśli chodzi o zamieszczanie odnośników do stron sądów rejonowych z danego okręgu lub, w przypadku ich braku, danych teleadresowych.

Promocja wymiaru sprawiedliwości i pogłębianie do niego zaufania poprzez serwisy internetowe nie jest mocną stroną sądów okręgowych. O ile nie stanowi zazwyczaj problemu uzyskanie danych kontaktowych rzecznika prasowego, to regularne zamieszczanie aktualności z życia sądu należy do rzadkości. Jedynie SO w Gliwicach i Opolu publikują informacje o istotnych sprawach i wyrokach. W pozostałych przypadkach aktualności ograniczają się raczej do urzędowych komunikatów. Zagadką stanowi – pod względem współpracy z mediami – strona SO Warszawa-Praga. Oferuje ona serwis dla dziennikarzy, który jest dostępny po podaniu loginu i hasła. Na stronie brak jest informacji o procedurze uzyskiwania danych dostępowych. Zastanawia więc, jak uzyskać możliwość korzystania z serwisu, a przede wszystkim, jakie zawiera on treści, skoro zabezpieczono je specjalną procedurą dostępu.

Aż sześć sądów okręgowych nie posiada strony podmiotowej BIP

Problemem poważnym i mocno skomplikowanym pozostają strony podmiotowe BIP. Po pierwsze, aż sześć sądów nie posiada strony podmiotowej BIP (Piotrków Trybunalski, Elbląg, Ostrołęka, Tarnów, Kielce, Świdnica). Po drugie, w niektórych przypadkach (Gliwice, Szczecin, Warszawa-Praga) strona BIP jest zaledwie jedną z zakładek na stronie oficjalnej (obok zakładki np. „Przetargi”, „Oferty pracy”, etc.), a nie osobną stroną. Trudno przesądzić, czy tego rodzaju lokalizacja strony kwalifikuje ją w ogóle do określania mianem strony podmiotowej BIP. Po trzecie, podobnie jak w przypadku apelacji, także strony podmiotowe BIP niektórych sądów okręgowych, wciąż pozostają niekompletne w stosunku do wymogów ustawowych np. co do oznaczenia redakcji serwisu, instrukcji korzystania czy zamieszczania odnośnika od strony głównej BIP (Jelenia Góra, Kraków, Nowy Sącz, Gdańsk).

Wojewódzkie sądy administracyjne

Podstawowy wniosek, który nasuwa się po zbadaniu merytorycznej zawartości stron wojewódzkich sądów administracyjnych, to daleko idąca standaryzacja i podobieństwo stron oraz dominacja serwisów opartych wyłącznie na stronie podmiotowej BIP, bez stron oficjalnych. Jedynie w siedmiu przypadkach istnieją równolegle: strona własna i strona podmiotowa BIP (Kraków, Gorzów Wlkp., Opole, Wrocław, Białystok, Olsztyn, Kielce). Co istotne, jakość stron własnych jest wówczas niska. Przykładowo, strona oficjalna WSA w Olsztynie zawiera jedynie: dane teleadresowe sądu, mapę Olsztyna, link do strony NSA i strony podmiotowej BIP. Spośród serwisów o „podwójnym obliczu” najlepiej prezentuje się WSA w Krakowie, gdzie obie strony oferują podobny, względnie szeroki zasób informacji.

Jedynie w przypadku siedmiu WSA istnieją równolegle: strona własna i strona podmiotowa BIP

Istotną cechą serwisów wojewódzkich sądów administracyjnych jest zbieżność zawartości poszczególnych serwisów

Istotną cechą serwisów wojewódzkich sądów administracyjnych jest zbieżność zawartości poszczególnych serwisów. Standardowy zestaw informacji obejmuje zazwyczaj: podstawowe akty prawne dotyczące sądownictwa administracyjnego (Prawo o ustroju sądów administracyjnych, Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Rozporządzenie w sprawie utworzenia wojewódzkich sądów administracyjnych), formularze, informacje o kosztach sądowych oraz szczegółowe statystyki dotyczące wpływających i rozpoznawanych spraw.

W porównaniu z sądami powszechnymi, atutem serwisów WSA jest zamieszczenie przez większość z nich pełnej listy sędziów orzekających

Niewiele można powiedzieć na temat możliwości elektronicznego dostępu do stanu spraw czy e-wokandy. Pod tym względem przoduje serwis WSA w Rzeszowie, gdzie za podaniem kodu oraz jednego z numerów ewidencyjnych (NIP, PESEL albo REGON) można uzyskać informacje o stanie sprawy. Ponadto jednak, za pośrednictwem internetowego dziennika podawczego, możliwe jest korespondowanie z sądem, aczkolwiek, jak należy sądzić, nie obejmuje to składania pism procesowych. Elektroniczny dostęp do stanu spraw (za podaniem loginu i hasła) umożliwia także serwis WSA w Gdańsku.

W porównaniu z sądami powszechnymi, atutem serwisów WSA jest zamieszczenie przez większość z nich pełnej listy sędziów orzekających. Dziwi natomiast, że nie wszystkie serwisy umożliwiają dostęp do Centralnej Bazy Orzecznictwa Sądów Administracyjnych prowadzonej na stronach NSA.

Piętą achillesową nieomal wszystkich serwisów pozostaje ich nieprzystosowanie do współpracy z mediami. Jedynie WSA w Poznaniu i Białymstoku publikują komunikaty prasowe. Natomiast tylko na stronie sądu w Poznaniu można uzyskać dane kontaktowe rzecznika prasowego sądu. Najwyraźniej administratorzy stron WSA uznali, że działalność tych sądów cieszy się mniejszym zainteresowaniem opinii publicznej i w związku z tym nie ma potrzeby prowadzenia polityki medialnej czy wizerunkowej sądów. Autorom raportu trudno zgodzić się z takim podejściem, o czym będzie mowa szerzej w rekomendacjach.

5. W poszukiwaniu dobrych praktyk

Sformułowanie konkretnych propozycji zmian w serwisach WWW polskich sądów winno być poprzedzone nie tylko analizą ich obecnego stanu, ale również sięgnięciem po wzorce płynące z innych państw. Być może, część rozwiązań stosowanych w innych krajach można potraktować jako dobre praktyki, użyteczne przy projektowaniu zmian.

Skandynawia od dawna pozostaje wzorem udanego stosowania technologii informacyjnych przez instytucje publiczne

Gdy mowa o wzorcach korzystania z technologii informacyjnych przez sektor publiczny, z reguły w pierwszej kolejności sięga się po wzorce skandynawskie. Państwa tego regionu wybijają się na czołowe miejsca we wszelkich rankingach analizujących poziom rozwoju społeczeństwa informacyjnego i e-government (elektroniczna administracja).

Zarówno w Norwegii, Szwecji, jak również Finlandii i Danii, funkcjonuje jeden, ogólny portal wymiaru sprawiedliwości

Serwisy internetowe sądownictwa w poszczególnych krajach skandynawskich są bardzo podobne. Zarówno w Norwegii, Szwecji, jak również Finlandii i Danii, funkcjonuje jeden, ogólny portal wymiaru sprawiedliwości. Jako jego podstrony działają serwisy poszczególnych sądów. Zawierają one jedynie podstawowe informacje indywidualne dla danego sądu, (głównie dane teleadresowe, informacje o strukturze i organizacji sądu), zaś całość informacji dotyczących postępowań sądowych, wymogów z nim związanych oraz prawa, znajduje się w głównym serwisie sądownictwa danego kraju. Innymi słowy, serwis każdego sądu nie jest „udzielnym księstwem”, ale wpleciony jest w ramy wspólnego portalu wszystkich sądów. Jedynie kilka stron internetowych szwedzkich sądów nie zostało dotychczas wkomponowanych w portal www.domstol.se, ale wydaje się to tylko kwestią czasu. Nie ma też mowy o „podwójnym obliczu” internetowym poszczególnych sądów. Każdy z nich posiada wyłącznie jeden, oficjalny serwis internetowy.

Podobne rozwiązanie przyjęto także m.in. w Belgii i Holandii, ale także państwach byłego bloku wschodniego: w Rumunii, Czechach czy Estonii

Opisany model znalazł zastosowanie nie tylko w Skandynawii. Podobne rozwiązanie przyjęto także m.in. w Belgii i Holandii, ale także państwach byłego bloku wschodniego: w Rumunii, Czechach czy Estonii. W ostatnim z wymienionych państw, znanym z pionierskiego wprowadzania technologii głosowania elektronicznego oraz ze skutecznego przyciągania inwestycji zagranicznych, portal sądownictwa jest niemal w całości dostępny także w języku angielskim, włączając szczegółowe informacje poradnikowe na temat korzystania z wymiaru sprawiedliwości. W przy-

Niezwykłe interesująco prezentuje się brytyjski serwis „Her Majesty’s Courts Service”

padku Rumunii, imponuje z kolei strona wizualna serwisu <http://portal.just.ro>, gdzie poprzez interaktywną mapę państwa łatwo przechodzi się do podstron poszczególnych sądów.

Na osobne omówienie zasługuje serwis brytyjskiego „Her Majesty’s Courts Service” (www.hmcourts-service.gov.uk). Opiera się on również na istnieniu portalu wspólnego dla wszystkich sądów. W jego obrębie znajduje się wyszukiwarka sądów. Po odnalezieniu właściwego sądu obok stałego menu z podstawowymi informacjami o wymiarze sprawiedliwości, aktualnościami, linkami czy formularzami do pobrania, rozwija się menu indywidualne danego sądu. Można z niego pobrać m.in. zredagowaną w kilkunastu językach (w tym w języku polskim) ulotkę informacyjną zawierającą informacje na temat funkcjonowania oraz jego dane adresowe wraz z mapą dojazdu. Treść tych ulotek, podobnie jak innych materiałów zamieszczanych na podstronach „Her Majesty’s Courts Service” jest zestandaryzowana, więc klient może mieć pewność, że na podstronie każdego sądu znajdzie ten zestaw niezbędnych informacji.

Na marginesie, warto by „Her Majesty’s Courts Service” było postrzegane nie tylko przez pryzmat wysokiej jakości internetowego serwisu wymiaru sprawiedliwości. Instytucja ta, mająca status rządowej agencji, zajmuje się bowiem wszystkimi aspektami usprawniania i podnoszenia wydajności zarządzania w wymiarze sprawiedliwości. Sukces w tworzeniu portalu obsługującego wszystkie sądy dowodzi tylko, że tego rodzaju wyspecjalizowane podmioty, oddzielone od politycznego Ministerstwa Sprawiedliwości, mogą być skutecznymi realizatorami koncepcji reformatorskich i modernizacyjnych, dotyczących różnych elementów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Rozwiązanie zbliżone do polskiego przyjęto m.in. w Rosji, Chorwacji oraz Francji i Niemczech...

Model jednego portalu internetowego obsługującego serwisy wszystkich sądów w kraju nie jest jednak stosowany przez wszystkie przeanalizowane państwa. Rozwiązanie zbliżone do polskiego przyjęto m.in. w Rosji, Chorwacji oraz Francji i Niemczech. Nawet tam jednak samodzielne serwisy poszczególnych sądów nie pojawiają się w dwóch wersjach: strony oficjalnej oraz strony zbliżonej do polskiego BIP-u. Poza tym, biorąc pod uwagę strony WWW sądów francuskich, zauważyć trzeba, że, choć wyraźnie wyodrębnione, oparte są z reguły na nieomal identycznej konstrukcji oraz treści. W Niemczech zaś funkcjonuje strona „Deutsche Justiz” (<http://www.deutschejustiz.de>), która jest bazą linków do stron poszczególnych sądów.

...nawet tam jednak samodzielne serwisy poszczególnych sądów nie pojawiają się w dwóch wersjach: strony oficjalnej oraz strony zbliżonej do polskiego BIP

Podsumowując przegląd serwisów internetowych sądów za granicą, przyznać trzeba, że daje on do ręki poważne argumenty na rzecz fundamentalnej zmiany obecnego internetowego polskiego wymiaru sprawiedliwości. Przede wszystkim, pokazuje, że dualistyczna formuła znacznej części stron WWW polskich sądów nie znajduje (i słusznie) naśladowców poza naszym krajem. Po drugie, pozwala skłonić się ku większej integracji serwisów internetowych sądów poprzez utworzenie jednego portalu instytucji wymiaru sprawiedliwości z podstronami poszczególnych sądów, albo przynajmniej strony będącej dla użytkownika „bazą wypadową” do stron własnych poszczególnych sądów, zawierającej linki do każdego serwisu. Autorzy raportu, o czym będzie mowa niżej, skłaniają się docelowo ku pierwszemu z zaproponowanych rozwiązań, opierając się głównie na doświadczeniach skandynawskich i brytyjskich, ale także np. rumuńskich, czeskich czy estońskich.

6. Propozycje zmian

Przeprowadzone badanie stron internetowych poszczególnych sądów oraz analiza interesujących wzorców płynących z innych państw tworzą podstawy do dyskusji nad zmianami obecnego oblicza serwisów internetowych polskich sądów okręgowych, apelacyjnych oraz wojewódzkich sądów administracyjnych. Wnioski i postulaty, które można tu zaprezentować dotyczą zarówno sfery merytorycznej zawartości serwisów, jak również kwestii technicznych związanych z zapewnieniem dostępności i „przyjazności” strony dla użytkowników.

6.1. Utworzenie jednego portalu internetowego sądów

Głównym postulatem jest utworzenie jednego portalu internetowego sądów rejonowych, okręgowych, apelacyjnych oraz wojewódzkich sądów administracyjnych

Postulatem głównym i najdalej idącym jest utworzenie jednego portalu internetowego sądów rejonowych, okręgowych, apelacyjnych oraz wojewódzkich sądów administracyjnych. Poza nim mogłyby pozostać jedynie serwisy Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, a w szczególności Trybunału Konstytucyjnego, jako sądów istotnie różniących się swoimi zadaniami i specyfiką działania. Portal internetowy polskiego wymiaru sprawiedliwości powinien zawierać kompleksowe informacje o organizacji wymiaru sprawiedliwości w Polsce, a przede wszystkim informacje użyteczne dla klientów sądów: wzory pism, kompletne, aktualne i podane w zrozumiałej formie informacje o kosztach sądowych, bazę aktów prawnych regulujących postępowania sądowe, poradniki sądowe, dane teleadresowe i linki do stron WWW korporacji prawniczych, organów władzy publicznej czy instytucji zajmujących się udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej.

Serwisy poszczególnych sądów będą funkcjonować jako podstrony głównego portalu

Zawartość serwisów poszczególnych sądów, funkcjonujących jako podstrony serwisu głównego, powinna ograniczać się do treści indywidualnych dla danego sądu: danych teleadresowych, e-wokandy, listy sędziów, godzin pracy sądu, rozmieszczenia sal sądowych

Za opisaną koncepcją przemawia wiele istotnych argumentów:

- Obywatele będą mieć znacznie ułatwione poruszanie się po stronach internetowych wymiaru sprawiedliwości, jeśli za pośrednictwem jednej strony będą mogli dotrzeć do serwisu każdego sądu, a ponadto skorzystać w jednym miejscu z wiarygodnych i obszernych informacji i porad dotyczących prawa i postępowań przed sądami.
- Można założyć, że informacje znajdujące się w ogólnej części portalu wymiaru sprawiedliwości będą obszerniejsze i podane w bardziej przyjaznej formie niż wytwarzane przez administratorów poszczególnych serwisów. Większe też będą możliwości poszerzenia oferty informacyjnej dla klientów sądu, publikowania większej liczby przydatnych broszur i poradników w wersji elektronicznej, etc. Możliwości i środki, jakimi dysponują w tym zakresie administratorzy obecnie istniejących, samodzielnych serwisów są bardzo ograniczone.
- Dużą zaletą proponowanego rozwiązania będzie wiarygodność i aktualność informacji zawartych w serwisie głównym. Ma to ogromne znaczenie np. w odniesieniu do informacji na temat kosztów sądowych, których nieuiszczenie bądź uiszczenie niezgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami może narazić stronę na poważne, negatywne konsekwencje. W przypadku istnienia samodzielnych serwisów każdego z sądów, dużo większe jest ryzyko pomyłek w treści strony czy podawania w niektórych serwisach informacji zdezaktualizowanych.
- Ostatecznie nie można lekceważyć faktu, iż podobne rozwiązanie stosuje obecnie wiele państw, w tym państwa skandynawskie, Holandia, Belgia, ale także Rumunia, Czechy czy Estonia.

Można zaryzykować tezę, że realizacja przedstawionej idei nie wymaga zmiany przepisów regulujących funkcjonowanie stron podmiotowych BIP, z zastrzeżeniem, że serwisy poszczególnych sądów ulokowane w obrębie portalu będą stronami podmiotowymi BIP i będą zawierać wszystkie treści wymagane rozporządzeniem w sprawie BIP.

Centralny system powinien zostać zaprojektowany w metodyce projektowania zorientowanego na użytkownika

Centralny system powinien zostać zaprojektowany w metodyce projektowania zorientowanego na użytkownika (**user-centered design**). Warto wymagać od podwykonawców, aby proces projektowy był zgodny z wytycznymi norm Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej ISO – PN-EN ISO 13407:2005 „Procesy projektowania ukierunkowane na człowieka w przypadku systemów interaktywnych” oraz ISO/TR 18529:2000 „Ergonomics of human-system interaction – Human-centred lifecycle process descriptions”. W myśl tych standardów przygotowanie serwisu powinno zostać poprzedzone analizą potrzeb sądów oraz badaniem potrzeb użytkowników końcowych, dla których projektowane będą strony. Użyteczność zaprojektowanych rozwiązań należy następnie przetestować z udziałem użytkowników na

prototypach serwisu. Wprowadzony system także powinien podlegać dogłębnemu audytowi jakości kodu, dostępności i użyteczności. Przygotowanie powyższego rozwiązania będzie z pewnością bardziej kosztowne niż stron jakimi polskie sądy posługują się w chwili obecnej, a które robią wrażenie amatorskich produkcji. Biorąc jednak pod uwagę wydatki na zarządzanie tymi serwisami w skali całego kraju, jedno profesjonalnie zaprojektowane rozwiązanie będzie oznaczać mniejsze koszty dla budżetu państwa, nie wspominając nawet o korzyściach płynących dla użytkowników.

6.2. Odejście od modelu „podwójnego oblicza” internetowego sądów

Zanim podejmie się próbę budowania jednolitego portalu internetowego całego wymiaru sprawiedliwości, uporządkowania wymaga problem Biuletynu Informacji Publicznej i jego obecnego współzystowania ze stronami oficjalnymi

Nie ulega wątpliwości, że zanim podejmie się próbę budowania jednolitego portalu internetowego całego wymiaru sprawiedliwości, uporządkowania wymaga problem Biuletynu Informacji Publicznej i jego obecnego współzystowania ze stronami oficjalnymi. Ewenementem pozostaje obecny system „podwójnego oblicza” internetowego większości polskich sądów. Generuje on nie tylko większe koszty, ale przede wszystkim dezorientuje użytkowników, którzy mają prawo nie rozumieć, dlaczego sąd publikuje informacje na swój temat na dwóch witrynach, które treściowo w dużym stopniu się pokrywają. Poza tym, częstokroć są oni, poszukując potrzebnych informacji, skazani na przeszukiwanie jednocześnie zasobów obu stron.

Ustawa o dostępie do informacji publicznej oraz rozporządzenie w sprawie BIP nie tworzą bariery dla zmiany obecnej pod warunkiem, że efektem będzie pozostawienie wyłącznie stron podmiotowych BIP. Te z kolei musiałyby radykalnie wzbogacić i uatrakcyjnić swoje oblicze.

6.3. Ujednolicenie treści publikowanych informacji

Pilnie wymagać należy ujednolicenia części treści publikowanych na samodzielnie zarządzanych stronach WWW sądów

Jako jedną z alternatyw lub kroków poprzedzających utworzenie wspólnego serwisu internetowego polskich sądów, rozważyć można ujednolicenie części treści publikowanych na samodzielnie zarządzanych stronach WWW sądów. Dotyczyć to powinno, rzecz jasna, informacji adekwatnych dla każdego z sądów, czyli np. przepisów prawnych, poradników sądowych, informacji o kosztach sądowych czy organizacji wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Zadaniem przygotowania i zarządzania tą treścią należałoby wówczas obciążyć Ministerstwo Sprawiedliwości lub agencję wzorowaną np. na brytyjskim „Her Majesty’s Courts Service”.

Rozwiązanie takie pozwoliłoby wyeliminować przynajmniej część braków występujących w serwisach poszczególnych sądów oraz gwarantowałoby wiarygodność publikowanych tam informacji. Obecnie bowiem, nawet jeśli formularze czy poradniki są publikowane w niektórych serwisach, za ich poprawność i aktualność trudno ręczyć biorąc pod uwagę fakt, że z reguły brakuje przy nich informacji o autorze i dacie ostatniej aktualizacji.

Co więcej, można by wówczas znacznie poszerzyć zasób dostępnych informacji i materiałów (poradniki, przewodniki sądowe). Wreszcie, wpłynęłoby także na obniżenie kosztów utrzymania serwisów przy jednoczesnym zwiększeniu ich merytorycznej wartości.

Ministerstwo Sprawiedliwości już teraz winno sformułować wytyczne co do treści istniejących serwisów

Postulat powyższy można sformułować jeszcze szerzej i zaproponować, do czasu ewentualnego uruchomienia jednego portalu wymiaru sprawiedliwości, sformułowanie przez Ministerstwo Sprawiedliwości standardów (wytycznych) funkcjonowania obecnie istniejących serwisów, obejmujących zarówno ich stronę merytoryczną, jak i techniczną. Pozwoliłoby to wyeliminować najbardziej jaskrawe niedociągnięcia i wyrównać nieco poziom serwisów. Ograniczyłyby też nie zawsze właściwie ukierunkowaną „inwencję” administratorów niektórych stron.

6.4. Ułatwianie poszukiwania pomocy prawnej

Autorzy raportu, badając strony WWW poszczególnych sądów, byli szczególnie wyczuleni na kwestię ułatwiania za ich pośrednictwem uzyskania pomocy prawnej, zarówno odpłatnej, jak i nieodpłatnej. Niewystarczające wydaje się zamieszczanie jedynie danych teleadresowych czy odnośników do stron internetowych izb adwokackich czy radcowskich. Istotne jest także publikowanie szczegółowych informacji i porad na temat ubiegania się o pomoc prawną z urzędu, jak również danych kontaktowych instytucji i organizacji pozarządowych udzielających nieodpłatnej pomocy prawnej, np. uniwersyteckich klinik prawa, związków zawodowych, stowarzyszeń czy fundacji. Rola tych instytucji we wspieraniu obywateli w ich zmaganiach z wymiarem sprawiedliwości rośnie. Warto, by serwis internetowy sądu był drogowskazem, dokąd udać się powinien obywatel, który nie jest w stanie samodzielnie sfinansować kosztów profesjonalnej pomocy prawnej. Stanie się to jeszcze istotniejsze po uchwaleniu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, którą doskonale uzupełniałby jednolity internetowy system informacji prawnej i informacji na temat możliwości uzyskiwania nieodpłatnej pomocy prawnej.

Równie istotne i praktykowane obecnie w znikomej liczbie serwisów jest informowanie o szczególnych środkach prawnych przysługujących obywatelowi, który nie czuje się usatysfakcjonowany działaniem sądu w jego sprawie. Mowa tu w szczególności o informacjach na temat możliwości złożenia skargi konstytucyjnej, skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka czy skargi na przewlekłość postępowania sądowego.

6.5. Więcej informacji na zewnątrz

Działalność sądów nigdy nie będzie dla opinii publicznej przedmiotem tak intensywnej kontroli i obserwacji, jak aktywność organów władzy wykonawczej czy ustawodawczej. Niemniej jednak, obywatele mają pełne prawo oczekiwać, że wymiar sprawiedliwości również będzie działał przejrzysto i otwarcie. Dlatego, tak wiele uwagi przywiązywano w tym raporcie do kwestii takich jak publikowanie bieżących aktualności z życia sądu, współpraca z mediami czy publikowanie listy sędziów orzekających w danym sądzie. Obecna sytuacja nie przedstawia się najlepiej, a polityka informacyjna większości sądów sprowadza się, niestety, wyłącznie do publikowania danych kontaktowych rzecznika prasowego. Zmiany w tym zakresie powinny objąć szczególnie:

- Stałe informowanie o zbliżających się rozprawach w sprawach będących przedmiotem publicznego zainteresowania;
- Zamieszczanie komunikatów o istotnych wyrokach. Dotyczy to w szczególności sądów apelacyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych, których rozstrzygnięcia oddziałują na doktrynę i praktykę działania organów administracji publicznej.
- Zwiększenie transparentności sądu: pełna lista sędziów jako wymóg minimum, ale także np. krótkie notki biograficzne osób pełniących kluczowe funkcje w danym sądzie (Prezes, Wiceprezes). Ponadto, konieczne jest publikowanie zarówno aktualnych, jak i historycznych statystyk dotyczących spraw wpływających i rozstrzyganych.

Warto, by serwis internetowy sądu był drogowskazem, dokąd udać się powinien obywatel, który nie jest w stanie samodzielnie sfinansować kosztów profesjonalnej pomocy prawnej

Sądy poprzez swoje serwisy internetowe winny nie tylko informować o swojej działalności, ale i promować wymiar sprawiedliwości

Forum Obywatelskiego Rozwoju

Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR zostało zarejestrowane w marcu 2007 r. i rozpoczęło swoją działalność we wrześniu 2007 r. Wyłącznym fundatorem FOR jest prof. L. Balcerowicz.

Celem FOR jest zwiększenie obywatelskiego zaangażowania Polaków na rzecz propozycji, które sprzyjają szybkiemu i stabilnemu rozwojowi. Stałym punktem odniesienia dla FOR jest wizja państwa prawa, które tworzy warunki sprzyjające prorozwojowym, produktywnym działaniom ludzi: pracy, przedsiębiorczości i innowacyjności; oszczędzaniu i inwestowaniu oraz zdobywaniu wiedzy. Dostępna wiedza pozwala na określenie generalnych cech ustroju, który w największym stopniu tworzy wymienione warunki. Te cechy to:

- Szeroki zakres indywidualnej wolności w ramach jasnego i dobrze egzekwowanego prawa. **Wolność i praworządność** tworzą podstawy dla sprawnego działania wolnego rynku, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i otwarcia na świat.
- **Niskie podatki** możliwe wyłącznie przy niskich **wydatkach publicznych**. Badania pokazują, że zarówno nadmierne podatki, jak i ich główna przyczyna – rozdęte wydatki budżetu osłabiają bodźce do działań produktywnych, przyczyniając się m.in. do bezrobocia lub bierności zawodowej, a przez to – hamują rozwój i ograniczanie ubóstwa.
- Rozwinięta i odpowiedzialna fiskalnie **samorządność lokalna**. Zmniejsza ona ryzyko błędów związane z centralizacją decyzji w państwie oraz umożliwia porównywanie i rywalizację nie tylko na poziomie przedsiębiorstw, ale i jednostek publicznych.
- **Stabilność makroekonomiczna**, czyli zdrowy pieniądz, stabilny sektor finansowy oraz zrównoważone finanse publiczne. Wymaga ona silnej ochrony niezależności i fachowości takich instytucji jak bank centralny i nadzór finansowy oraz warunków instytucjonalnych zapobiegających zwiększaniu obciążeń fiskalnych i utrzymywaniu się deficytu w finansach publicznych.
- Prężny, innowacyjny **system edukacji i badań**, silnie powiązany ze światową nauką i rynkową gospodarką.

FOR posiada formę prawną fundacji, która nie prowadzi działalności gospodarczej. FOR jest instytucją niezależną i nie uczestniczy w działalności jakiegokolwiek partii politycznej.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Helsińska Fundacja Praw Człowieka (HFPC), z siedzibą w Warszawie, istnieje od 1989 roku. Jej powstanie poprzedziła siedmioletnia podziemna działalność Komitetu Helsińskiego w Polsce, którego misją było monitorowanie wywiązywania się władz PRL ze zobowiązań dotyczących praw i wolności człowieka, przyjętych w 1975 roku w Akcie Końcowym KBWE w Helsinkach. Po zmianie ustroju politycznego członkowie Komitetu stworzyli Fundację – niezależną instytucję edukacyjno-badawczą, której misją jest budowanie państwa prawa, strzeżenie praw i wolności człowieka oraz propagowanie kultury owych praw w Polsce i innych krajach.

Głównymi kierunkami działalności HFPC są:

- **EDUKACJA** za granicą i w Polsce, między innymi Szkoła Praw Człowieka dla absolwentów szkół wyższych, roczny kurs dla studentów, treningi umiejętności skutecznego działania na rzecz praw człowieka dla uczestników spoza Polski: Letnie i Zimowe Szkoły Praw Człowieka oraz Wyższy Międzynarodowy Kurs Praw Człowieka. Jedną z form edukacji jest Międzynarodowy Festiwal WATCH DOC's „Prawa człowieka w filmie”.
- **DZIAŁALNOŚĆ W INTERESIE PUBLICZNYM** – w tym monitoring tworzenia prawa i instytucji publicznych (np. warunków pracy sądów, policji, dostępu do pomocy prawnej, praw pacjentów), programy świadczące bezpłatną pomocą prawną dla obywateli polskich, uchodźców i osób należących do mniejszości, oraz Program Spraw Precedensowych prowadzący strategicznie ważne postępowania sądowe, których celem jest uzyskanie przełomowych wyroków, zmieniających praktykę lub przepisy w konkretnych, budzących wątpliwości kwestiach prawnych, a także Program Prawa Człowieka a Rozliczenia z Przeszłością.

HFPC współpracuje z Radą Europy, OBWE, ONZ (ma status konsultatywny przy Radzie Społeczno Gospodarczej ONZ, ECOSOC) oraz z polskimi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi.

Fundacją kieruje pięcioosobowy Zarząd, na czele którego stoi Marek Antoni Nowicki (adwokat, międzynarodowy ekspert praw człowieka, publicysta), oraz pięcioosobowa Rada z przewodniczącą Haliną Bortnowską-Dąbrowską (etyk, publicystka).

komitywa.com

Komitywa.com rozpoczęła działalność w październiku 2007 r., jako samodzielna struktura w ramach K2 Internet SA – firmy marketingowo-technologicznej. Komitywa.com to firma badawczo-konsultingowa wyspecjalizowana w zorientowanym na użytkownika projektowaniu rozwiązań interaktywnych. Spółka świadczy usługi w zakresie testów użyteczności i dostępności, projektowania architektury informacji i funkcjonalności, a także usługi szkoleniowe i organizacji procesów user-centered design (UCD).

Usability (użyteczność)

Użyteczność jest miarą wydajności, efektywności i satysfakcji użytkownika z jaką dany produkt może być używany dla osiągnięcia określonych celów przez określonych użytkowników. Usability zajmuje się ergonomią interaktywnych urządzeń oraz aplikacji. W Polsce pojęcie to stosowane jest zazwyczaj do ergonomii serwisów WWW oraz aplikacji użytkowych – oznacza wówczas: intuicyjną nawigację, ułatwienie poszukiwania informacji i zapewnienie zrozumiałej dla użytkownika komunikacji.

Accessibility (dostępność WWW)

Oznacza tworzenie takich dokumentów WWW, które są dostępne dla jak najszerszego grona użytkowników, bez względu na np. używany przez nich sprzęt, rodzaj oprogramowania lub ich niepełnosprawność (np. wady wzroku). W Unii Europejskiej wszystkie państwowe jednostki organizacyjne są zobowiązane (na mocy dyrektywy eEurope 2002) zapewnić dostęp do swoich serwisów bez dyskryminowania użytkowników.

User-Centered Design (projektowanie zorientowane na użytkownika)

User-Centered Design to metoda projektowania oparta na określeniu potrzeb i celów użytkownika, i dostosowaniu do nich projektu, w celu osiągnięcia optymalnego efektu. Opiera się na stałym zaangażowaniu odbiorców w proces projektowania, co pozwala na dostosowanie produktów do potrzeb, ograniczeń i możliwości psychofizycznych użytkowników.

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Stępińska 13
00-739 Warszawa
telefon: +48 (22) 558 06 70
faks: +48 (22) 558 06 71
e-mail: info@for.org.pl
strona internetowa: www.for.org.pl

Helsińska Fundacja Praw Człowieka

ul. Zgoda 11
00-018 Warszawa
telefon +48 (22) 828 10 08, 828 69 96, 556 44 40
faks +48 (22) 556 44 50
strona internetowa: www.hfhr.org.pl

K2 Internet S.A.

al. Solidarności 74a
00-145 Warszawa
telefon +48 (22) 448 70 00
faks +48 (22) 448 71 01
e-mail: biuro@k2.pl
strona internetowa: www.k2.pl